
ŠVIESA

No.2

BALANDIS - GEGUŽĖ - BIRŽELIS

1971 M.

D. Tarabildienė, ŽMOGAUS GIMIMAS, linoraizinis

2

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Laidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 2

BALANDIS - GEGUŽĖ - BIRŽELIS 1971 M.

XXXVII

TURINYS

Lietuva į ateitį naujomis gairėmis.	3
"Laisvės" sukaktį paminėjo Lietuvoje.	4
'Šviesa' sveikina 'Laisvę'. "Šviesos" kolektyvas.	5
Prieš 30 metų hitlerininkai užpuolė Tarybų Sąjungą. D. M. Šolomskas.	6
Prie Juozo Rimšos kapo. Dr. A. Petrika.	8
Paryžiaus komuna ir Lietuva.	11
Po Veneros debesų skraiste. I. Juška.	13
Nerimas. Janina Jovaišaitė. Eil.	14
Mintys apie meninę tiesą. G. Ramoška.	15
Šventoji Nalšia. Petras Panavas. Eil.	17
Kalbos vaizdinės priemonės išraiškai. Augustas Tamaliūnas.	18
Skola. Bronė Liniauskiene. Eil.	20
Sustojęs laikrodis. Vytautas Vitkūnas. Eil.	20
Apie lietuvišką ekslibrij. Dail. Antanas Gedminas	21
Nerupęstingi akordai. Daina apie vėliavas. E. Mieželaitis. Eil.	22
Pavasarijant. Irena Muzikevičiūtė. Eil.	22
Patosiškas žmogus. A. Liepsnonis.	22
Liekna pušaitė. Raimundas Pilipavičius. Eil.	23
K. Borutos sielos balsai. Dr. A. Petrika.	24
Pašnekesys mokslinės fantastikos klausimais. T. Alota.	26
Pas restauratorius Kaune. V. Dovydaitis.	28
Mėnulio sidabras. Jonas Jurevičius. Eil.	29
Egzotika. Augustas Tamaliūnas. Eil.	30
Žemės kvapas. Bronius Mackevičius. Eil.	30
Tavo dalia. K. Žakavičienė. Eil.	30
Mitologinis ciklas. Eduardas Mieželaitis. Eil.	31
LLD reikalai. Ieva Mizarienė.	32

LIETUVA Į ATEITĮ NAUJOMIS GAIRĖMIS

Šių metų kovo pradžioje Lietuvos Komunistų Partija laikė savo XVI suvažiavimą, kurio nutarimai apima visas Lietuvos gyvenimo ir veiklos sritis ir sudaro gaires, kuriomis bus vadovaujamosi ateinančiais penkeriais metais, statant dar šviesesnę ir laimingesnę rytojų. Su jais nors paviršutiniškai svarbu susipažinti kiekvienam lietuviui ir išeivijoje.

Suvažiavimas nutarė "laikyti itin svarbiu respublikos partinių organizacijų uždaviniu toliau didinti pramonės, gamybos, statybos, transporto efektyvumą, daugiau gaminti produkcijos, ypač plataus vartojimo prekių, gerinti produkcijos kokybę siekiant kuo geriau patenkinti darbo žmonių ir liaudies ūkio poreikius". Įsakoma komisijų, ministerijų, žinybų, įmonių bei organizacijų vadams "mobilizuoti ūkio vidaus išteklius gamybai plėsti ir efektyvumui kelti". Nutarta siekti, kad "per penkmetį būtų padidinta pramonės produkcijos apimtis 46-49 procentais". Nurodoma, kad "svarbiausias pramonės uždavinys - patenkinti vis didėjančią gyventojų paklausą liaudies vartojimo prekėms".

Žemės ūkio reikaluose suvažiavimas nutarė "laikyti svarbiausiu partinių, tarybinių ir žemės ūkio, taip pat profsąjunginių ir komjaunimo organų uždaviniu - mobilizuoti politinį ir gamybinį kaimo dirbančiųjų aktyvumą, kad naujajame penkmetyje būtų sėkmingai įvykdyti žemės ūkio vystymo uždaviniai, užtikrinti tolesnę žemės ūkio specializavimą pieno bei mėsos gyvulininkystėje ir bekoni- nėje kiaulininkystėje".

Suvažiavimas daug dėmesio kreipė toliau Lietuvos liaudies gerovę kelti. Nutarta "laikyti labai svarbiu Lietuvos KP CK ir Lietuvos TSR Ministrų Tarybos, respublikos partinių, tarybinių, profsąjunginių ir ūkinių organizacijų uždaviniu užtikrinti, kad šiame penkmetyje būtų įvykdyti planai, numatantieji toliau kelti materialinę darbo žmonių gerovę, žymiai pagerinti gyventojų sąlygas, jų komunalinį buitinį, medicininį ir kultūrinį aptarnavimą".

Suvažiavimas nemažai dėmesio atkreipė į komunistinio žmonių auklėjimo problemas. Nutarė: "Laikyti svarbiausiu partinių organizacijų uždaviniu mobilizuoti darbininkus, kolūkiečius, inteligentiją į kovą už sėkmingą devintojo penkmečio plano vykdymą ūkinės ir kultūrinės statybos srityje, už mokslinės marksistinės-lenininės pasaulėžiūros, didžio politinio sąmoningumo, karšto atsidavimo Komunistų Partijos reikalui skiepijimą darbo žmonėms. Toliau stiprinti ideologinio darbo ryšius su gyvenimu, praktika, didinti visų idėjinio poveikio priemonių efektyvumą, formuojant aktyvius komunizmo kūrėjus."

Suvažiavimas apsvarstė ir partijos vadovavimo masėms lygio kėlimo klausimą. Nutarime sakoma, kad "svarbiausias Lietuvos KP Centro Komiteto, miestų ir rajonų komitetų uždavinys - toliau didinti visų partinių organizacijų organizuojantį vaidmenį, įgyvendinant partijos ir vyriausybės direktyvas, naujus komunistinės statybos uždavinius, suaktyvinti tarybinių, ūkinių, profsąjunginių, komjaunimo organizacijų ir liaudies kontrolės organų, visų darbo žmonių veiklą, kad būtų žymiai padidintas gamybos efektyvumas, darbo našumas, užtikrinamas ekonomijos režimas liaudies ūkyje. . ."

'Laisvės' 60 m. sukaktį paminėjo ir Lietuvoj

Vilnius. Tarybų Lietuvos visuomenė plačiai atžymėjo pažangaus JAV lietuvių laikraščio "Laisvės" 60-ties metų jubiliejų. Š. m. balandžio 6 d. Respublikinės bibliotekos konferencijų salėje įvyko didelis vakaras, kurį surengė Lietuvos Žurnalistų sąjunga, Kultūros ryšių su užsienio lietuviais komitetas ir Respublikinė biblioteka.

Viršutinė nuotrauka - bendras salės vaizdas, apatinė - minėjimo prezidiumas. Kalba prof. Vyt. Statulevičius, kuris neseniai viešėjo Amerikoje.

Balandžio 8 d. Vilniaus Valstybiniame universitete, Kolonų salėje, įvyko, tuo patim tikslu, mokslinė konferencija, kurią suruošė Universiteto ir Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komitetas. Kalbėjusieji abiejuose vakaruose pabrėžė "Laisvės", kaip seniausio lietuvių pažangiosios minties laikraščio, nuveiktus politinius, visuomeninius, literatūrinius bei kultūrinius darbus.

Abiejuose posėdžiuose dalyvavo Komunistų Partijos, tarybinės vyriausybės, visuomenės ir kultūros sričių išžymiausieji vadai.

"Laisvės" 60-ties metų jubiliejaus proga, Vilniuje, respublikinėje bibliotekoje, - minėjime surengta ir "Laisvei" parodėlė, o valstybiniame universitete - mokslinė konferencija.

Jubiliejų gražiai pažymėjo Kauno žurnalistai, taip pat Alytaus miesto visuomenė, "Nemuno" kolūkio - Rojaus Mizaros gimtinės - žemdirbiai. Minėjo dalyviai ant Rojaus Mizaros kapo padėjo gėlių, aplankė jo memorialinį kambarį.

Grupė Vilniaus žurnalistų, reemigrantų pagerbė buvusių "Laisvės" bendradarbių J. Kaškaičio ir S. Jasilionio atminimą, padėdami ant jų kapų gėlės.

K. Liubšio nuotraukoje: Vakaraminėjimas Respublikinėje bibliotekoje. Kalba "Tiesos" redaktorius A. Laurinčiukas.

'ŠVIESA' SVEIKINA 'LAISVĘ'

Kai 1915 m. gimė "Šviesos" leidėja, Lietuvių Literatūros Draugija, "Laisvė" jau buvo keturių metų gražiai auganti mergaitė. Ji jau buvo išaugusi savo savaitraštine suknelė ir jau buvo dukart-savaitinis stiprus laikraštis, persikėlęs iš savo gimtojo Bostono ir prigijęs naujoje vietoje, Brooklyne. Jos leidėjų būrys - Bendrovė - masinė organizacija. O kai 1934 m. Brooklyne gimė bertaininis žurnalas "Šviesa", "Laisvė" jau buvo pilnaugė 23-jų metų mergelė!

"Laisvė" visomis jėgomis padėjo augti ir stiprėti Lietuvių Literatūros Draugijai ir jos žurnalui "Šviesai". Savo ruožtu, Liet. Lit. Draugija buvo, ir tebėra, stipriausias "Laisvės" ramstis, gyvybinių jėgų šaltinis. Liet. Lit. Draugijos kuopose, ypačiai po 1919 metų, susibūrė rimčiausi ir veikliausi Amerikos lietuvių pažangiosios srovės veikėjai. Visas visuomeninis darbas centralizavosi jose ir aplink jas. Liet. Lit. Draugijos nariai yra "Laisvės" palaikytojai, platintojai, bendradarbiai, korespondentai, vadininkai ir Bendrovės šėrininkai.

Seniau Liet. Lit. Draugija kasmet ruošdavo specialų viso mėnesio vajú, maršrutus prakalbų, kuriose kalbėtojai kviesdavo stoti į savo organizaciją naujus narius, agituodavo už "Laisvę", "Vilnį", "Šviesą" ir kitus pažangiosios srovės leidinius. Taigi darbas buvo bendras ir naudos buvo visiems.

"Laisvė" šelpė politinius kalinius, rėmė priešhitlerinį karą, šelpė nuo karo nukentėjusius Lietuvos žmones, kovojančius fronto karius, moksleivius, tėvų netekusius vaikus ir kitus, šalpos reikalingus lietuvius. Tais pačiais reikalais rūpinosi ir žurnalas "Šviesa", nes ji yra tos pačios pažangiosios šeimos narys.

Dėlto taip malonu "Šviesai" pasveikinti savo vyresniąją sesutę ir bendražygę "Laisvę", sulaukusią garbingo 60-metinio jubiliejaus, ir palinkėti jai daug gražių dienų ir ilgiausių metų! Mes, kartu su visais laisviečiais, džiaugiamės ir jos jubiliejinio Albumu, kurį ji išleido savo garbingai sukakčiai atžymėti. Lai gyvuoja jubiliatė "Laisvė"!

"ŠVIESOS" KOLEKTYVAS

PRIEŠ 30 METŲ HITLERININKAI UŽPUOLĖ TARYBŲ SAJUNGĄ

D. M. SOLOMSKAS

Šiomet birželio 22 dieną sukanka 30 metų kai hitlerinė Vokietija ir jos sėbrai užpuolė Tarybų Sąjungą. Apie tą baisų įvykį prirašyta daug knygų. Generolai, admiralai ir politiniai veikėjai jau parašė šimtus "Atsiminimų", aiškinančių karo pradžia, jo eigą ir užbaigą.

Vokietijos fašistai taip vadinamą "Barbarosa" planą užpuolimui Tarybų Sąjungos paruošė 1940 metais ir Hitleris jį pasirašė gruodžio mėnesį. Pagal jį: naciai, suomiai, vengrai ir rumunai per kelis mėnesius slaptai sutraukė prie Tarybų Sąjungos sienos 5,600,000 kareivių ir karininkų, apie 10,000 tankų, tiek pat karo lėktuvų ir daugiau kaip 60,000 įvairių patrankų. Naktį iš birželio 21 į 22 jie užpuolė Tarybų Lietuvą, Baltarusiją ir Ukrainą. Slaptai užpuldami, fašistai sunaikino daug Tarybų Sąjungos jėgų, lėktuvų, tankų ir gynybos įrengimų. Hitlerio karinis štabas apskaičiavo, kad slaptas užpuolimas suteiks jiems 50% pirmenybę karą laimėti. Ir jie daug pasiekė. Daugiausiai nukentėjo Vakarinis frontas, kuris dengė Tarybų Sąjungos sieną nuo Kauno iki Pripetės raistų. Šis frontas vien pirmąją karo dieną orlankiuose ir oro mūšiuose neteko arti 1,000 lėktuvų. Jo armijos buvo apsuptos, o tai privertė trauktis ir kitus tarybinius frontus.

AR TARYBŲ SAJUNGA TIKĖJOSI UŽPUOLIMO?

Taip, T. Sąjungos politiniai ir militariniai vadai suprato, kad ankščiau ar vėliau jiems teks kariauti prieš hitlerizmą, tik nenumatė kada.

Generolas Sergejus M. Štemenko, kuris per visą karą veikė TSRS Generalinio Štabo

operatyviame skyriuje, ne tik telefonu raportavo Stalinui ir Stavkai apie įvykius fronte, bet pats buvo atvykęs pas Staliną su frontų žemėlapiais. Savo atsiminimuose jis rašo: "Ar Tarybų Sąjungos vadai laukė Vokietijos užpuolimo 1941 metais ir ar buvo kas daroma užpuolimo atrėmimui? Taip, laukė. Ir daug kas buvo daroma.

Prieš pat karo pradžia į pasienį slapta buvo siunčiama daugiau jėgų. Iš gilumos šalies ten vyko penkios armijos: 22-ji komandoje generolo F. A. Ermašovo, 20-ji - F. N. Remezovo, 21-ji - V. F. Geresimovo, 19-ji - I. S. Konevo ir 16-ji - M. F. Lukino. Iš Maskvos karo srities į Ukrainą buvo pasiųsta grupė karo vadų, kurie ten suorganizavo Pietinį frontą. Karo Laivyno ministras davė įsakymą padidinti žvalgybą, bazių apsaugą, perkelti dalį karo laivų iš Liepojos ir Talino į saugesnes vietas. O prieš pat karo pradžia įsakė Juodųjų jūrų, Baltijos ir Šiaurės karo laivynams būti pasiruošus karo sąlygoms."

Jis rašo, kad labai neteisingai elgiasi tie, kurie tvirtina, būk Tarybų Sąjunga "visai nesiruošė" gynybai. Blogos valios elementai, pataikaudami Vakarų imperialistams, savo laiku skleidė melus, būk Tarybų Sąjungos vadai su Stalinu priešakyje "miegojo" ir užpuolimo nesitikėjo.

Maršalas G. K. Žukovas, kuris tuo metu buvo T. Sąjungos Generalinio Štabo viršininkas, savo atsiminimuose rašo:

"Stalinas, siekdamas išlaikyti taiką, kaip sprendžiamąją sąlygą socializmo kūrimui, matė, kad Anglijos ir JAV vyriausybės viską daro pastumėjimui Hitlerio užpulti Tarybų Sąjungą. . . Štai kodėl jis taip nepasitikėjo Vakarų pranešimais apie Vokietijos pasiruošimą užpulti Tarybų Sąjungą."

Birželio 21 d. vakare iš Kijevo karo stoties vėl buvo pranešta į Maskvą, kad į TSRS pusę perėjo vokiečių karininkas, kuris sako, sekamos dienos rytą hitlerininkai Tarybų Sąjungą užpuls.

G. K. Žukovas, karo ministras S. K. Timošenko ir partijos Politinio Biuro nariai nuvyko į Kremlių pas Staliną.

— Ką darysime? — klausė Stalinas.

— Reikia būtinai duoti įsakymą, kad visos pasienio karinės sritys paruoštų jėgas, kaip karo salygoje, — tarė S. K. Timošenko.

Įsakymas buvo paruoštas, perskaitytas ir Stalino pataisytas. Aš ir generolas N. Vatušinas jį perrašėme. Jis štai pilnai:

1) 1941 m. birželio 22–23 dd. galimas vokiečių užpuolimas išilgai sienos.

2) Mūsų armijos pareigū, nepasiduodant provokacijoms, būti pilnai pasiruošusiai atremti vokiečių ir jų talkininkų puolimą.

Įsakome:

(a) Naktį į birželio 22 d. užimti gynybos pozicijas išilgai Tarybų Sąjungos sienos:

(b) prieš aušrą išskirstyti karo lėktuvus iš aerodromų ir gerai užmaskuoti;

(c) visas karo jėgų dalis paruošti, išskirstyti ir užmaskuoti;

(d) priešlėktuvines jėgas pilnai paruošti. . . Paruošti miestų aptamsinimą"

Naktį Maskvą pradėjo pasiekti iš pasienio žinios apie vokiečių jėgų priartėjimą prie sienos ir apie diversijas.

Birželio 22 d. 4 valandą ryto vėl Kremliuje susirinko militariniai ir politiniai vadai. O iš viso pasienio ėjo žinios apie priešo puolimą. Vokietijos ambasadorius Šulenburgas prašė tarybinę vyriausybę priimti jį svarbiam pranešimui. Priėmė Molotovas, TSRS Užsienio ministras. Molotovas sugrįžęs pranešė: "Vokietijos valdžia paskelbė mums karą".

Žukovas sako: "Aš pasiūliau, kad mūsų pasienio jėgos apsuptų įsiveržusį priešą ir sulaukytų jo tolimesnį besibriovimą."

"Ne sulaukyti, bet sunaikinti", pareiškė S. K. Timošenko.

"Duokite karo jėgoms tokį įsakymą", — pasakė Stalinas.

Prasidėjo baisus ir ilgas Tarybų Sąjungai karas. Birželio 30 dieną buvo suorganizuotas Valstybės Gynimo Komitetas. Liepos 3 d. per radiją Stalinas išdėstė Komunistų Partijos

CK ir TSRS vyriausybės planą karui laimėti. Apie karo eiseną ir kovas jau daug buvo rašyta, tai čia nekartosiu. Per trejus metus Tarybų Sąjunga ne tik atsilaikė, bet ir sumušė Hitlerio ir jo talkininkų jėgas.

KARAS IR AMERIKOS LIETUVIAI

Kai tik karas prasidėjo, Vakarų imperalistų "strategai" pranašavo Tarybų Sąjungos žlugimą ir greitą Hitlerio jėgų laimėjimą. Nuo jų neatsiliko ir Lietuvių antitarybinė spauda, kuri, kaip medų, rijo nacių paskleistą propagandą. Kai kurių laikraščių net specialios laidos buvo išleistos su sveikinimu "laisvos Lietuvos", kurią jiems hitlerininkai suteiksią. . .

Tik "Laisvė", "Vilnis", "Tiesa" ir "Šviesa" užėmė teisingą poziciją. Trečią dieną po karo pradžios, būtent, 1941 m. birželio 24 d. "Laisvės" vedamajame, tarp kitko buvo sakoma: "Mes jaučiame, kad tarp Tarybų Sąjungos ir fašizmo karas bus baisus ir žiaurus. . . Bet Hitleris apsirinka, kada jis mano nugalėti Tarybų Sąjungą. Fašizmas, užpuldamas Tarybų Sąjungą, tuo pat kartu pasirašė savo biauraus viešpatavimo mirties dekretą".

1941 m. "Šviesos" No. 3 aš daviau straipsnį "Į Pergalę — Sunaikinti Fašizmą," kuriame išdėstėčiau, kad Tarybų Sąjungos daugiatautė liaudis yra nepadalinama ir nenugalima, kad ji didvyriškai kovos tol, kol priešas bus parbloktas.

Per karą mūsų spauda telkė Amerikos lietuvius kovai už Lietuvos išlaisvinimą, organizavo pagalbą lietuvių daliniams Tarybų armijoje, padėjo JAV jėgoms, kurios kovojo prieš hitlerizmą ir Japonijos imperializmą.

Karo metu Tarybų Sąjungoje hitlerininkai ir jų talkininkai sudegino ir sugriovė 1,710 miestų ir 70,000 sodžių. Sunaikino tūkstančius kolūkių ir tarybinių ūkių, nužudė apie 20 milijonų žmonių. Jokia kita valstybė nebūtų atsilaikius būdama Tarybų Sąjungos vietoje o socialistinė atsilaikė ir laimėjo.

Po karo tarybinė liaudis panaikino baisius karo palikimus ir jau toli nužengė pirmyn.

Dabar Tarybų Sąjunga yra taikos ir pažangos simbolis visiems darbo žmonėms.

DR. A. PETRIKA

PRIE JUOZO RIMŠOS KAPO

1970 m. gruodžio mėn. 24 d., eidamas 96-uosius amžiaus metus, po ilgos ir sunkios ligos, mirė garbingas Lietuvos Respublikos pilietis, personalinis pensininkas, 1905–06 revoliucijos dalyvis — JUOZAS RIMŠA. Gruodžio 27 d. skaitlinga palydovų minia, orkestrui gaudžiant liūdno laidotuvių maršo akordus — velionį palydėjo į jo amžinojo poilsio vietą, Paežerių kapines, kur miega jo artimieji. Žmogus mirė, bet liko jo tauriųjų darbų atminimas!

Juozas Rimša gimė 1875 m. rugpj. mėn. 24 d. Jurkšų kaime, Paežerių valsč., Vilkaviškio apskr. 1888 m. jis baigė pradinę Paežerių mokyklą, o Pilviškiuose išmoko knygryšystės amato pas Jokubėlių Paliukevičių, žinomą apylinkės knygryšininimą. Baigęs kursą, jis įsisteigė to amato dirbtuvėlę Gižų bažnytkaimyje. Ten įrišinėjo knygas, žurnalus, laikraščius, daugiausia nelegalaus priešcarinio pobūdžio. Juozas turėjo progą juos skaityti. Tokiu būdu jis susipažino su literatūra, ją pamėgo ir tapo jos platintoju. Susipažinęs su knygnešiais Motiejum Baltušiu ir Andriumi Verbyla, pats tapo knygnešiu. Slaptais keliais jis gabeno iš Rytprūsių nelegalią literatūrą bei ginklus. Apie 1896–97 metus susipažino su Marijampolės gimnazijos studentu Vincu Mickevičium-Kapsuku ir tapo jo bendradarbiu-knygnešiu, organizatorium, agitatorium, kurjeriu.

1899 m. vasario 18 d. J. Rimšą, su draudžiamų knygų ryšuliu, begrižtantį iš Prūsijos, Vilkaviškio geležinkelio stotyje žandarai suėmė. Už tai jis 8 mėnesius išsėdėjo Kalvarijos kalėjime ir buvo ištremtas dvejiems metams į Odesą. 1902 m. grįžo iš tremties ir kiek laiko gyveno Vilniuje, kur susipažino su to meto veikėjais bei kovotojais prieš carinę priespaudą.

JUOZAS RIMŠA

1902 m. J. Rimša, su J. Kačergium ir iš tremties grįžusiu d-ru St. Matulaičiu, Pilviškiuose įkūrė LSDP pirmąją kuopą, kuri ėjo ir Centro pareigas, kol Partija sustiprėjo. Pats J. Rimša sakė, jog 1904 m. LSDP veikimas labai išsiplėtė, jog literatūrą jam vežimais veždavo Juozas Navickas ir Andrius Verbyla. Daugiausia išplatindavo "Darbininkų balso", "Varpo" ir "Ūkininko".

KOVA PRIEŠ CARO TARNUS

Tuoju po Juozo Rimšos mirties, žurnalistas Jonas Rimša Vilniaus laikraštyje "Literatūra ir menas" rašė:

"1905 m. vasarą Lietuvos bažnyčiose buvo skaitomas Seinų vyskūpijos administratoriaus kun. Antanavičius juodašimtiškas laiškas, raginęs tikinčiuosius persekioti ir išdavinti caro valdžiai revoliucionierius. Juozas Rimša, lydimas draugų ir sesers Uršulės, nutarė sutrukdyti šio laiško skaitymą Marijampolės bažnyčioje. Kunigui Senkui, paskučiausiam baltųjų marijonų ordino generolui, po pamokslo pradėjus skaityti laišką, J. Rimša garsiai sušuko: 'Šalin žandarą kunigo rūbais! Šalin caro berną!' Tuo tarpu jo sesuo su draugais paskleidė LSDP lapelius. Šis įvykis aidėjo visoje Lietuvoje!"

JUOZO RIMŠOS LAIDOTUVĖS. PIRMOJE EILĖJE, IŠ KAIRĖS Į DEŠINĘ, SĖDI JURGIO RIMŠOS ŠEIMA: SŪNUS AIDAS, ŽMONA ONA IR DUKTĖ ONUTĖ.

Aišku, jog J. Rimšos darbas neliko caro žandarų nepastebėtas. Jo dirbtuvėlę Gižuose ir teviškę Naudžiuose dažnai policija krėtė, vis ieškojo draudžiamų raštų bei ginklų. Pats J. Rimša daugelį kartų buvo suimtas ir kalintas. 1905 m. išstremtas į šiaurinę Lietuvos pakraštį, policijos sekamas. Jam teko kalėjime sėdėti 1907 ir 1909 m., kai jis buvo suimtas už veiklą "Šviesos" ir "Sietyno" draugijose.

J. Rimša pradėjo rašinėti į nelegalius lietuvių laikraščius korespondencijas bei straipsnelius apie 1894 m. Dažniausiai pasirašinėdavo — Paežerių Kiškis, Stulpas, Slampa, J. Topolis, J. Sirata, Rusofilas, J. Narkūnas, J. Valstietis, kriptonomu J. R., Žilvitis ir kitais slapyvardžiais.

J. Rimša buvo paskutinysis caro laikų draudžiamosios spaudos knygnešys ir aktyvus 1905–06 metų revoliucionierius. Lietuvos klerikalų valdžios sufabrikuotoje "kuopininkų" (pažangiečių) byloje (1923–26 m.) J. Rimša daugelį suimtųjų išlaisvino, užstatydamas, kaip garantiją, savo ūkį. Už jo plačiašakius nuopelnus Lietuvos tarybinės vyriausybės apdovanotas Darbo Raudonosios Vėliavos ordinu ir personaline pensija.

Kai 1966 m. lankiausi Lietuvoje, atlankiau ir Rimšus; jie visi gyveno savo tėviškėje. Petras jau buvo miręs, Jurgis, kaip ir jo

žmona, sirguliavo, o Juozas mane jau sunkiai teprisiminė, jo atmintis buvo žymiai pašlijusi, susikalbėti buvo sunku. Tačiau dar pajėgė dalyvauti prie vaišių stalo, kurį paruošė Jurgio žmona ir iš Kauno atvykusi martelė, jų sūnaus Aido žmona Giedrutė Rimšienė, gydytoja.

MITINGAS PAEŽERIUOSE

Revoliuciniam sąjūdžiui įsisiūbavus, J. Rimša 1905 m. balandžio mėn. 15 d. sukviėtė Paežeriuose nelegalų valstiečių susirinkimą, kuriame buvo priimta daug caro valdžiai statomų reikalavimų bei kaltinimų už lietuvių tautinių aspiracijų slopinimą. Iš raštinės buvo išmestas caro portretas ir pašalintas iš vietos girtuoklis "vaitas" Miliauskas, kurį buvo tvirtinęs rajono "načalninkas". Reikalauta, kad valsčiuje, mokyklose, teismuose ir kitose valdžios įstaigose būtų įvesta lietuvių kalba (vietoj rusiškosios); jaunimą raginta nestoti kariuomenėn, nemokėti mokesčių naikinti valdžios turtą ir t. t. J. Rimša šiam mitingui vadovavo.

Aš, kaip smalsus paauglys, tame mitinge irgi dalyvavau, nors balso ir neturėjau. Baigiantis mitingui, kilo klausimas, kaip priimtus tarimus užrašyti? Žodžio "protokolas", kaip "rusų kilmės", atsisakyta. Vieni siūlė užrašyti — "nutarimai", kiti — "nu-

sprendimai". Kai prie susitarimo neprieita, kreiptasi į valsčiaus raštininką-sekretorių Mažeiką, kuris mitinge nedalyvavo, bijojo susikompromituoti. Tas paaiškino, jog "nuosprendimas", kaip ir "nuosprendis", priklauso teismo organams ir šis susirinkimas juo naudotis neturi teisės. Tuomet mitingo tariai pavadinti "nutarimais" ir įteikti apskričiai "načalninkui".

Po mitingo buvo suimtas J. Rimša, naujai išrinktas "vaitas" (pavardę pamiršau) ir kiti įžymesnieji posėdžio dalyviai, nes Mažeika visus pažino ir, spėjama, valdžiai išdavė. Reakcijai įsigalėjus, vėl grąžinta valsčiui senieji viršininkai, o valstiečiai apdėti baudomis. Kaimuose atsirado būrai kazokų bei "dragūnų", kurie terorizavo valstiečius.

Juozas Rimša buvo geras kalbėtojas. Jis sakė agitacinio pobūdžio kalbas Pilviškiuose, Paežeriuose, Gižuose, Šunskuose, Sasnavoje, Skriaudžiuose, Ažuolų Būdoje, Šakiuose, Alvite, Keturvalakiuose, Alksnėnuose, Lankeiškiuose, Liudvinave, Naumiestyje ir kitur. Dirbo, LSDP vadovybėje, su V. Kapsuku, Z. Angariečiu, d-ru St. Matulaičiu, J. Kačergium, J. Grinium, A. Baltrušaičiu (Buktiškių k.), Skrinsku, Staneliais, Lingiu (Gižų), Pavadžiu (Keturvalakių), Dabrila (Bardauskų k.), Jonu Volu (Sarmačinų apylinkės) ir daugeliu kitų revoliucijos dalyvių.

Kai Leonas Prūseika-Albertas Vabalas 1911 m. gale pabėgo iš Sibiro ir pasiekė Lietuvą, savo tėviškėje gyventi negalėjo, nes žandarai jo ieškojo. Kol jis išvyko į Prūsiją, pas seserį, slapstėsi Rimšų ūkyje. Rimšai tokiu būdu priglaudė ne vieną "slapuką".

RIMŠŲ ŠEIMOS GENEALOGIJA

Rimšų ūkis, nors nedidelis (14 margų, apie 7 hektarai), tačiau buvo pavyzdinai vedamas. Graži vieta, ant Rausvės kranto. Visi pastatai, po 1921 m. gaisro, buvo dengti gontais, ne šiaudais, kaip kitų valstiečių. J. Rimša užtvėnkė upelį Rausvę, išsirašė 18 Prusijos turbiną ir įruošė jėgainę. Elektra buvo apšviestas ne tik gyvenamasai namas, su seklyčia, bet kluonas ir tvartai. Ant aukšto ("attic") įtaisė baką, kurin elektrinis siurblys iš tvenkinio pristatydavo vandens, o apačioje (kambaryje) buvo vonia, į kurią iš bako

tekėjo šiltas vanduo. Tuo būdu visuomet buvo šilto vandens ir proga išsimaudyti. Tokių "prajovų" tuo metu gal buvo tik dvaruose, bet ne ūkiuose. Rimšų buvo pavyzdinis ūkis, kurio pažiūrėti žmonės atvykdavo iš tolimų apylinkių.

Pirmojo pasaulinio karo metu vokiečiai buvo J. Rimšą suėmę ir išvežę į Vokietijos katorginius darbus. Ir ten būdamas jis nesiliovė agitavęs, įsteigė bibliotekėlę, kuria naudojosi ir kiti lietuviai belaisviai.

Rimšų tėvas, Simanas Rimša, buvo ne tik geras siuvėjas bei skulptūrėlių drožinėtojas, bet sumanus ūkininkas ir gabus namų apyvokos meistras. Gavęs iš brolio 400 rublių dalies, 1880 m. nusipirko Naudžiuose žemės, pasistatė trobas ir ten įsikūrė. Jis buvo kilęs iš Plioplių kaimo, netoli Pilviškių, gimęs 1841 m. Mirė dar nesenas, 1899 m. Jo žmona, Magdė Šeštokaitė, gimusi 1843 m., sulaukė žilos senatvės, mirė 1932 m. Rimšai išaugino tris sūnus ir dvi dukteris.

Vyriausias buvo Juozas, 1904 m. vedęs Justiną Matulaitę, rašytojo ir kovotojo d-ro Stasio Matulaičio pusseserę. Ji mirė 1957 metais, šeimos nepaliko. Antras brolis, Petras (skulptorius), mirė 1961 m., palaidotas Petrašiunuose. Trečias brolis Jurgis mirė 1967 m., palaidotas Paežeriuose. Jis buvo 1927 m. vedęs Oną Ališauskaitę, kuri ir dabar gyvena Rimšų sodyboje. Mirė ir abi seserys Rimšaitės: Magdalena Jurkšienė ir Uršulė Mačienė.

Nedaug teliko garsiųjų Rimšų palikuonių! Yra tik vieno Jurgio ir Onos Rimšų sūnus Aidas, inžinierius, įsikūręs Kaune, ir dukrelė Onutė Rimšaitė, statybos inžinierė, dirba Kapsuke. Aido žmona, Giedrė Rimšienė, yra gydytoja, vyresnioji mokslinė bendradarbė.

Jurgio žmona, nors pati ligonis, širdininkė, vienintelė Rimšų sodybos valdovė, ten gyvenama palaidojo penkis savo artimuosius. Manoma, jog Rimšų ūkis, kaip turįs istorinės vertės, bus memorialinis muziejus. Ten sukrauta nemaža skulptoriaus Petro kūrybos darbų.

Daugiau žinių apie Rimšų šeimą suteikia rašytojas J. Rimantas savo įdomioje 385 puslapių knygoje "Petras Rimša pasakoja", išleistoje 1964 m. Vilniuje.

PARYŽIAUS KOMUNA IR LIETUVA

Šių metų kovo 18 dieną sukako lygiai šimtas metų, kai Paryžiaus darbininkai nuvertė buržuaziją ir įkūrė Komuną. Tai buvo pirmoji proletarinė revoliucija pasaulyje. Deja, neilgai paryžiečiai tegalėjo džiaugtis savo pergale ir viešpatavimu. Tik 72 dienas jie teišlaikė valdžią savo rankose. Buržuazija juos nugalėjo ir jų Komuną paskandino jų kraujuose.

Iš labai įdomaus Istorijos mokslų kandidatės Onos Maksimaitienės straipsnio "Paryžiaus Komuna", tilpusio Lietuvoje leidžiamam žurnale "Mokslas ir gyvenimas" (1971. Nr. 3) sužinome, kad ir mūsų Lietuva buvo davus Paryžiaus Komunai keletą drąsių kovotojų. Gražiai nušvietus Komunos isikūrimo istoriją, ji rašo:

Lietuva taip pat įnešė tam tikrą indėlį į Paryžiaus proletariato įvykdytą 1871 m. kovo 18 d. revoliuciją. Po nepavykusio 1863—1864 m. sukilimo, kuris pareikalavo daugybės aukų, kai kurie sukilėliai emigravo į Prancūziją ir kitas Europos šalis. Paryžius nuo seno buvo žymus emigrantų centras. Emigrantai dėjosi prie buvusių nuo ankstyvesnių sukilimų emigrantų organizacijų bei kūrė naujas. Lietuvos sukilėliai, atsidūrę emigracijoje, daugiausia šlejosį prie lenkų organizacijų, bet turėjo ir savų.

Dalis 1863 m. sukilėlių, atstovaujančių „raudonųjų“ kairiajam sparnui, emigracijoje greit užmezgė ryšius su 1864 m. K. Markso įkurtuoju I Internacionalu.

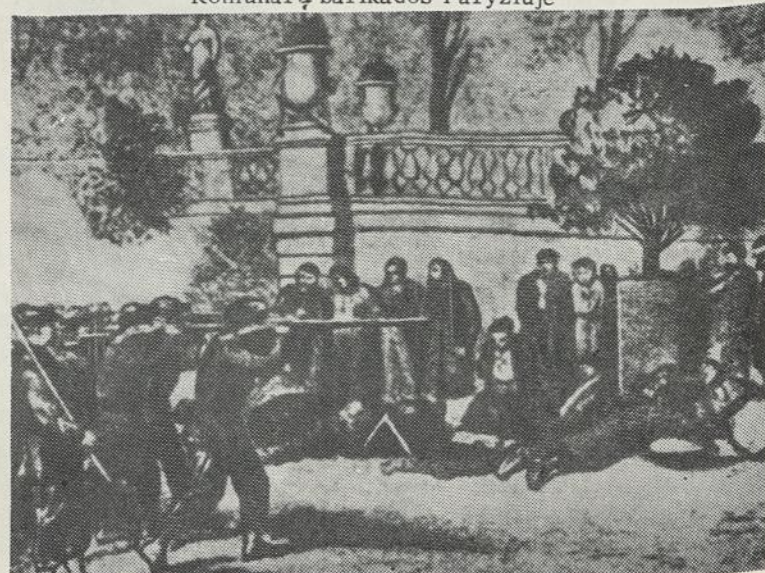
Vienas jų buvo vilnietis Valerijonas Vrublevskis (1836—1908). Vilniuje jis ėjo mokslus, čia pradėjo formuotis ir jo pažiūros. Pradinį mokslą jam suteikė Aleksandras Dalevskis, žymus tuo metu Vilniaus visuomenės veikėjas, 1846 m. kartu su broliu Pranu įsteigęs „Broliškojo jaunimo sąjungą“. Caro valdžia vėliau jį suėmė ir išsiuntė į katorgą.

Vrublevskį sujaudino žiaurus caro valdžios susidorojimas su revoliucinės emigracijos atsiūstais į Vilnių emisarais A. Renigeriu, J. Reru ir A. Hofmeisteriu (jie 1848 m. buvo nužudyti).

Baigęs mokslus Vilniaus bajorų institute, V. Vrublevskis 1853—1857 m. studijavo Petrapilyje Miškų ir žemėtvarkos institute, kurį baigęs, buvo paskirtas į Sokolkos (Gardino gub.) miškų mokyklą direktoriaus pavaduotoju. Gyvendamas Sokolkoje, jis palaikė ryšius su Petrapilio revoliuciniais rataliais. 1861 m. Rusijoje susikūrė revoliucinė organizacija „Žemė ir laisvė“, kuri turėjo jungti atskirus ratelius. Lenkijoje ir Lietuvoje kūrėsi „raudonųjų“ organizacija, kuri ėmė ruošti sukilimui. K. Kalinausko bei V. Vrublevskio pastangomis kūrėsi Gardino

Komunary barikados Paryžiuje

Komunary sušaudymas Liuksemburgo sode

„raudonųjų“ organizacija. Ji buvo pavaldi Vilniaus Judėjimo komitetui. Kalinauskas ir Vrubleviskis leido baltarusių kalba laikraštį „Mužickaja prauda“.

Prasidėjus 1863 m. sukilimui, Vrubleviskis buvo vienas veikliausių jo dalyvių, o nuo 1863 m. rudens tapo Gardino vaivadijos kariniu viršininku. Sužeistas kautynėse jį pergabeno į Austriją, iš kur jis pateko į Paryžių.

Sužeidimas paliko žymes, Vrubleviskis nevaldė vienos rankos, todėl negalėjo gauti tinkamesnio darbo. Jis prižiūrėjo dujinius gatvių žibintus. Menkas atlyginimas, skurdus gyvenimas suartino jį su Paryžiaus proletariatu.

Galvodamas apie naujas grumtynes su caro patvaldyte, jis kartu su kitais savo kovos draugais gilino karines žinias. V. Vrubleviskis buvo Paryžiaus karinės akademijos klausytojas. Jis buvo labai gerbiamas emigrantų, ką parodo ir Ciuricho bendruomenės atsiliepiamas apie jį: „Mylimas lietuvių vadas įgijo tarp emigrantų pelnytą populiarumą ir pasitikėjimą“.

Internacionalistas Vrubleviskis, kaip ir daugelis demokratinių veikėjų, aktyviai dalyvavo Prancūzijos politiniame gyvenime, palaikė ryšius su darbininkų organizacijomis, priklausančiomis I Internacionalui. Ypač šie ryšiai pasidarė artimi, kai jis, išmokęs spaustuvininko darbo, nuo 1869 m. pradėjo dirbti spaustuveje.

Kai 1870 m. prasidėjo Prancūzijos karas su Prūsija, Vrubleviskis nedelsdamas įstojo į Nacionalinę gvardiją kovoti greta su prancūzais, ginti Paryžių, dalyvauti Paryžiaus Komunos kovose. Vrubleviskis vadovavo Komunos ginkluotųjų pajėgų pietų frontui (vakarų frontui vadovavo J. Dombrovskis). Pietų frontas buvo paskutinis Komunos atramos taškas. J. Dombrovskis žuvo, gindamas Komuną. Versaliečiams paėmus paskutinę barikadą, Vrubleviskis nepasitraukė iš Paryžiaus. Siantėjant reakcijos teroriui, Vrubleviskis su K. Markso parūpintu pasu Prūsijos piliečio V. Valdemaro vardu pasitraukė į Angliją. Nuo 1871 m. vasaros Vrubleviskis įsijungė į I Internacionalo veiklą, tuo būdu kovodamas toliau dėl tų idealų, kurių siekė Paryžiaus Komuna.

Prancūzijos proletariato kovotojų gretose buvo ir vilnietis Konstantinas Daleviskis (1837—1871). Jis gimė Lydos apskrityje, bet iš mažens su šeima gyveno ir mokėsi Vilniuje. Du jo vyresnieji broliai, Pranas ir Aleksandras, veikdami „Broliškojo jaunimo sąjungos“ gretose, brandino sukilimo idėjas. Abu jie buvo suimti ir nuteisti katargos darbams. Jaunesnysis jo brolis Titas taip pat palaikė ryšius su revoliucinėmis organizacijomis ir buvo aktyvus 1863 m. sukilimo dalyvis; sušaudytas Vilniuje. Konstantinas studijavo Maskvos universitete, nuo 1862 m.

Konstantinas Daleviskis

Valerijonas Vrubleviskis

Achilas Banoldis

Adomas Bitė

dirbo matininku Kauno gubernijoje. Prasidėjus 1863 m. sukilimui, jis organizavo būrį, su kuriuo prisijungė prie Z. Sierakausko; dalyvavo kautynėse prie Raguvos, Karsakiškio ir Biržų. Sužeistas kautynėse iš sukilimo pasitraukė. Nuo 1864 m. pradžios gyveno Šveicarijoje ir Prancūzijoje. Prūsijos karo su Prancūzija metu jis įstojo į Nacionalinę gvardiją ir dalyvavo Paryžiaus gynime, 1871 m. buvo sušaudytas, kai vyko susidorojimas su Komunos dalyviais.

Siantėjantių Paryžiuje kontrrevoliucionių buvo sušaudytas ir kovojęs tame pačiame 115 batalione, kur dalyvavo K. Daleviskis, šiaurietis Mykolas Daugvila. Jis taip pat buvo 1863 m. sukilimo dalyvis.

Prie žymių Komunos vadų priklausė Stanislovas Adolfas Kameneckis, kilęs nuo Raseinių, tarnavęs Rusijos armijoje ir iš jos pabėgęs pas sukilėlius. Būdamas emigracijoje, įstojo į Nacionalinę gvardiją. Komunos gynimo metu vadovavo komunarų daliniui. 1871 m. buvo versaliečių sušaudytas.

Komunarų tarpe paminėtas Šiaulių apskrities valstietis Adomas Bitė. 1863 m. sukilimo metu jis vadovavo sukilėlių būriui. 1863 m. pabaigoje emigravęs į užsienį, jis apsigyveno Paryžiuje. Yra žinoma, kad jis, pelnydamas sau duoną, dirbo kartu su Vrubleviskiu. A. Bitė Paryžiuje intensyviai mokėsi (apie tai jis rašė laiške savo pusbroliui).

1863 m. atsargos karininkas Antanas Jasiniskis vadovavo jo suorganizuotam būriui Panevėžio apskrityje. Vėliau kovojo, susijungęs su B. Dluskiu ir A. Mackevičiumi. Gyvendamas emigracijoje, dalyvavo Nacionalinės gvardijos 103 batalione kare prieš Prūsiją.

Paryžiaus Komunos kovotojų eilėse buvo ir kilęs iš Raseinių apskrities Antanas Medekša. Studijavo Maskvos universitete. Emigracijoje 1870 m. leido laikraštį „Zmova“ — „Kuopos susitarimas“ — „Hromadzki zhowor“.

Komunos pusėje kovojo Lietuvos judėjimo komiteto (vėliau Lietuvos provincijos komiteto) narys, italas savo kilme, buvęs Vilniaus bajorų instituto mokytojas Achilas Bonoldis. Įtartas, kad dalyvauja revoliuciniame judėjime, jis, kaip užsienietis, generalgubernatoriaus Nazimovo įsakymu buvo išsiųstas iš Rusijos teritorijos. Vėliau, gyvendamas Paryžiuje, jis rūpinosi ginklų tiekimu Lietuvos sukilėliams. Kovodamas komunarų eilėse, vadovavo raitelių daliniui ir žuvo kautynėse.

1863 m. sukilimo dalyvis panevėžietis H. Gieršinskis emigracijoje baigė medicinos mokslus. Gyvendamas Paryžiuje, teikė pagalbą sužeistiems ir ligoniams.

Komunarų eilėse kovojo šimtai buvusių 1863 m. sukilimo dalyvių, kurių nemaža buvo iš Lietuvos. Kai kurie dešinieji emigrantai nepritarė kovojantiems drauge su Paryžiaus proletariatu.

I. JUŠKA
Astronomas

PO VENEROS DEBESŲ SKRAISTE

Vakarinėmis ar rytinėmis nakties valandomis danguje, neskaitant Mėnulio, skaisčiausiai spindi planeta Venera. Jei ji matoma rytais auštant, ją vadiname Aušrinė, o jei ji pirmoji pasirodo pietvakarių danguje, pradėjus temti — ji Vakarinė. Kai kas galvoja, kad Aušrinė ir Vakarinė — tai dvi skaisčios žvaigždės. Iš tikrųjų tai viena ta pati planeta. Ji skrieja aplink Saulę greičiau negu Žemė ir arčiau Saulės, todėl ją matome arba dešinėje nuo Saulės rytais; arba kairėje nuo jos — vakarais. Ji ne žvaigždė. Tikros žvaigždės — tai be galo tolimos saulės. Jos net pro didžiausius teleskopus matomos kaip šviesūs taškučiai. Dėl Žemės oro neramumo žvaigždės mirga. Tuo tarpu planetos pro teleskopą matomos panašiai kaip Mėnulis plika akimi. Jos šviečia Saulės išsklaidytąja šviesa; jų šviesa rami, nemirganti.

Venera, palyginus su kitomis planetomis, šviečia šviesiau ir skaisčiau dėl dviejų priežasčių: viena, ji būna arčiau Žemės už kitas planetas ir, antra, ją ištisai dengia tiršti debesys. Kam teko skristi dieną virš debesų, tie, be abejo, yra pastebėję, kad debesys Saulės spinduliuose žėri beveik taip, kaip naujos sniego pusnys giedrą dieną. Debesuota ne vien Venera, bet ir daugumas kitų planetų, tik Venera iš jų tarpo išsiskiria savo artumu prie Saulės, todėl ji daug stipriau jos apšviečiama.

Mokslininkai jau seniai Venerą pasvėrė, išmatavo jos dydį, nustatė jos skriejimo aplink Saulę kelią. Tačiau, kas yra po Veneros debesimis, kokio aukščio ir storio tie debesys, koks Veneros paviršius, koks joje klimatas, ar auga Veneroje gyvuliai bei augalai — visa tai ėmė aiškėti tik pastaraisiais metais, atsiradus visiškai naujoms tyrimo priemonėms. Visų pirma pavyko parinkti tokius radijo spindulius ir pasiųsti stiprų jų pluoštą, kad jie prasiskverbtų pro debesis,

kad jie pasiektų kietą planetos paviršių, atsimuštų nuo jo ir vėl grįžtų Žemėn. Tokiu būdu buvo išaiškinta, kad viršutinė debesų danga yra apie 60 km aukščio nuo paviršiaus, kad Veneros žemynas nelygus, kalnuotas, kad Venera nepaprastai lėtai sukasi aplink savo ašį, be to, į kitą pusę, negu kitos planetos. Todėl Veneros para lygi 117 Žemės parų ir tik du kartus tetrumpesnė už Veneros metus, kurių ilgis 225 mūsų dienos.

Dar daugiau apie tai, kas yra po Veneros debesų skraiste, sužinota dėka automatinų kosminių aparatų, kuriuos leidžia tiek Tarybų Sąjunga, tiek JAV. Ypač daug žinių radijo signalais perdavė tarybinės kosminės stotys "Venera 4-ji, 5-ji, 6-ji ir 7-ji". Tų stočių nuleidžiamieji aparatai praėjo pro debesimis ir parašiuotais leidosi ant planetos paviršiaus. Pirmosios stotys nutilo dar nepasiekusios kieto paviršiaus, o paskutinės stoties aparatas, nusileidęs 1970 m. gruodžio 15 d., veikė dar 23 minutes po to, kai jau gulėjo Veneroje.

Pirmiausia, paaiškėjo, kad Veneros atmosfera (oras) daug storesnė ir tankesnė negu Žemės. Tuo tarpu, kai Žemės atmosfera spaudžia kiekvieną kvadratinį Žemės paviršiaus centimetrą 1 kg jėga, Veneros atmosferos slėgimas yra apie šimtą kartų didesnis, vadinasi, apie 1 centneris į kv. centimetrą. Tai tolygu vandens slėgiui gilių jūrų arba vandenynų 1000 metrų gelmėje. Didumas debesų telkiasi 50–60 km aukštyje. (Žemės debesų aukštis dažniausiai tik 2–5 km.) Veneros oras sudėtas daugiausia, net iki 97%, iš anglies dioksido, t. y. tokių dujų, kurias sudaro degdamos anglys, nafta, medis, kurias iškvėpuoja gyvuliai ir žmonės. O Žemės atmosferoje daugiausia azoto ir deguonies. Veneros atmosferoje, jos aukštesniuose sluoksniuose, yra taip pat azoto apie 2% ir vandens garų. Iš patyrimo Žemėje žinome, kad anglies dioksidas ir vandens garai

JANINA JOVAIŠAITĖ

puikiai sugeria Saulės spindulių šilumą ir šviesą ir patys nuo to kaista. Todėl po debesimis Veneros atmosferos temperatūra sparčiai kyla ir pasiekia negirdėto karščio — iki 500° C prie paviršiaus. Tokioje temperatūroje bus ne tik visas vanduo išviręs, bet virtų net tokie metalai, kaip švinas. Vadinasi, Veneroje baisiai karšta ir visiškai sausa. Veneroje niekuomet nelyja ir nesninga. Nors Veneroje debesys labai tiršti ir sudėti, tur būt, daugiausia iš snieguolių, bet jie negali nei snigti, nei lyti. Mat, po debesimis, 30–40 km aukštyje, jau tiek šilta, kad snieguolės arba vandens lašeliai bematant išgaruoja ir vėl grįžta į debesis.

Veneroje diena mažai tesiskiria nuo nakties. Iki pat Veneros paviršiaus Saulės spinduliai beveik nebepraeina, todėl ir ilgos dienos metu mažai jos paviršius bešyla. Veneroje ir dieną tamsu. Nakties metu Venera spinduliuoja panašiai kaip mūsų karštos krosnys. Tačiau tie spinduliai pasilieka apatiniuose atmosferos sluoksniuose ir neleidžia Venerai ataušti. Ir per ilgą Veneros naktį ji pasilieka tokia pat karšta kaip dieną.

Esant tokioms sąlygoms, Veneroje neįmanoma gyvybė. Gyvi padarai yra sudėti iš nuostabiai suorganizuotų vandeningų ląstelių, kurių Veneroje negali būti. Todėl Veneroje, nors ir dėl kitų priežasčių, bet panašiai kaip ir Mėnulyje, neauga augalai, negyvena gyvuliai ir žmonės.

Skaisti beveik balta Veneros skraistė dengia sausą, karštą ir tamsų, nejaukų paviršių. Net ir kosmonautams neįmanoma ant jo nusileisti ir atgal Žemėn pagrižti.

NERIMAS

Ilgesys mano žydi pienėmis —
Jos skelbė pavasarį miestų skersgatviuos.
Ir teka mano venomis
Pavasario vėjas, nerimtį versdamas.

Dar tada, kai iš smėlio pyragą minkėme
Ir girias atstojo Naujųjų Metų eglėšakė,
Ir varnėnas vaikiškai švilpė ties inkilu, —
Pavasario giesmės į širdį įsisuokė.

Mes nešame visą gyvenimą,
Lyg perskaitytas knygas kuprinėje.
Ir džiaugsmas, ir skausmas, kurio jau nepamenam,
Išprūsta ir sujaukia metų liniją.

Ilgesys, ištikimas ir alkanas,
Jau tada manyje įsitvirtino,
Kai nuo stogo apgriuvusios malkinės
Žiūrėjau į gervių tolstančią virtinę.

O dienos kvėpėjo bulvėmis
Ir tamsiai mėlynu stebuklingu rašalu.
Ir biaušius ančiukas susitiko su gulbėmis.
Ir dangus žvaigždes į sniegą lašino.

Zmogus — lyg miestas.
Su savo užmirštais senamiesčiais
Ir su vaikystės varpinėm,
Ir su naujais kvartalais, vasarų nušviestais.
O kažkuriam prospekte stovi namas tas,
Kuris visas gatves suartina.

Ir sėdi kažkas bokšte mėlynam prie pulto.
Ir švyti aikštės lūkesčių girliandomis.
Ir dirbtuvėse kalamos skulptūros — miestas nori likti
amžinas.

Ir vaikšto gatvėse rimti sargai, kad niekas neprapultų —
Ir kas akimirksnį kas nors pradingsta neatrandamai.
Ir kas akimirksnį kas nors atvyksta, lobiais vežinas.

PRAŠOME KANTRYBĖS!

Šiems metams Centro Komitetas dar neturi pasirinkęs knygos, bet tuo jau rūpinasi. Kadangi per pastaruosius trejus metus kasmet davėme net po dvi knygas, tai manau, neprasižengsime, jeigu šiemet knygos nariai negausite iki rudens. Prašome kantrybės.

IEVA MIZARIENĖ, LLD Sekretorė

G. RAMOŠKA

MINTYS APIE MENINĘ TIESĄ

Retai man tenka lankytis Maskvoje. Ir štai vėl Vorovskio gatvė, pilkas masyvus Lietuvos TSR atstovybės pastatas. Mano kambario bendras paliko ant stalo poezijos knygą juodais viršeliais. Pasirodo, tai Baltrušaičio eilės, išleistos Vilniuje 1957 metais.

Ir kai sužinau, kad dabartiniame atstovybės name ilgus metus gyveno tas simbolistas poetas, kad tai jo žmonos tėvų — pirklių Olovianišnikovų — namas, man pasivaidena, lyg matyčiau slankiojant po kambarius aukštą poeto povyžą.

Neturtingų Lietuvos valstiečių sūnus, basas piemenėlis Nemuno pakrantėse, ir Visos Rusijos rašytojų sąjungos pirmininkas 1919 metais! Paskui buržuazinės Lietuvos vyriausybės diplomatas, likęs gyventi tuose pačiuose namuose, ir palaidotas vienoje Paryžiaus kapinėse 1944 metais bombardavimo metu.

Vartant tą tomelį, mane apninka įsitikinimas, kad visas poeto gyvenimas buvo beviltiškas meninės tiesos ieškojimas. Juk J. Baltrušaitis, iš pradžių studijavęs gamtos mokslus, vėliau atsidėjo vien literatūrai. Vadinasi, jį labiau traukė ne mokslinė, o meninė tiesa.

Ir mano mintys nukrypsta į daugelio žymių žmonių pasisakymus, nepripažįstančius meniniam ypatybės atskleisti tiesą. Tiesos ieškojimas ir išryškėjimas, jų nuomone, priklauso ištiesai mokslo monopoliui.

Sentencinės poeto eilėraščių frazės labai artimos patarlėms. O patarlės — tai maži meno ar literatūrinės kūrybos kristaliukai, kurie ryškiausiai parodo, kas yra toji ieškoma meninė tiesa.

Štai visiems žinoma lietuviška patarlė "Lašas po lašo akmenį pratašo." Ji išreiškia praktišką tiesą, kad atkaklumas padeda daug ką sunkaus nuveikti. Tačiau toji tiesa, kol ji neįvilktą į poetinį vaizdą, lieka kažkokia neapčiuopiama, abstrakti. O gavusi meninį apvalkalą, ši tiesa virsta plačia dramatine

drobe. Mes lyg regime, kaip kietas akmuo pasiduoda lengvai, bet atkakliai vandens masei. Poetinė, lašėjimo garsus pamėgdžijanti patarlės forma veikia mus įtaigiai, iš karto. Toji mokslinė tiesa dabar lyg ragina, šaukia, kad mes ją taikytume gyvenime, kad užsispyrę "tašytume kietą granitinį akmenį".

Paimkime kitą patarlę "Auksas ir pelnuose žiba". Beraštis, jokių filosofijų nesimokęs žmogus, akimirka suvokia žaižaruojantį šios patarlės turinį. Ji tarsi guodžia besiskundžiantį, kad, nors jis doras, bet gyvenime jam nesiseka. Ji lyg įkvepia lyg užtikrina jam moralinį pranašumą prieš "pelenus".

Dar viena patarlė: "Virbas lūžta, virbų šluota nelūžta". Koks akivaizdus raginimas būti vieningiems! O tokių poetinių kūrybos perlų, atskleidžiančių didelę mobilizuojančią gyvenimo tiesą, yra tūkstančiai kiekvienos tautosakos lobyne.

Ir šis meninės tiesos patosas, jos ieškojimas trykšte trykšta iš trumpų aforistinių posmų šioje juodoje, gedulingais viršeliais knygoje.

Bet meninė tiesa neapsiriboja patarlėmis. Mintį "Auksas ir pelnuose žiba" tuo pačiu alegoriniu metodu į ištisą dramatinę epopėją išvysto, pavyzdžiui, "Pelenės" pasaka.

Įvesta fantastika tik paryškina pagrindinę tiesą, kad skriaudžiama našlaitė gyvenime būna pranašesnė už pamotės dukras. Šios pasakos turinys liūdnoje baudžiavos praeityje giliai paliesdavo nelaimingo, kenčiančio vaiko psichiką, uždegdavo jį tikėjimu, kad pasaulyje egzistuoja racionalaus prado pranašumas, diegė jam norą siekti teisybės triumfo žemėje.

Ši pasaka vaiko dvasiai atskleidė ištisą optimistinę gyvenimo ir kovos filosofiją, išryškino jo sąmonei, ką reiškia egzistuojąs išnaudotojų "pamočių" pasaulis. Jokie meistriškiausi didaktiniai pedagogikos traktatai nebūtų pasiekę to, ką pasiekė ši pasaka. Tie traktatai būtų buvę neprieinami beraščiams

baudžiauninkų vaikams. Be to, jie būtų buvę lyg migla, neapčiuopiami, neįtaigūs.

Vadinasi, žmogaus sąmonė instinktyviai griebiasi vaizdų kūrybos ne tik suvoktoms gilioms gyvenimo tiesoms išreikšti, bet ir mobilizuoti jų valią, jų emocijas, pagal jas gyventi, jas panaudoti tobulėjimui, pažangai.

Viskas darosi sudėtingiau, kai pereiname prie komplikotesnių pasakų, prie mitų, kuriuos žmogus kūrė gal dar anksčiau, negu pasakas.

Čia man prisimė viena lietuvių liaudies pasaka.

Gyveno senis su sene.* Palovyje išdygo pupa. Senė liepė prakirsti lovą, kad pupa galėtų augti. Paskui senis turėjo prakirsti lubas, stogą ir galop dangų. Jiedu sulipo į dangų.

Pirmą naktį dievas juos apnakvydino kamaroje, prisakęs neliesti duonos minkymo. Bet senė neiškentė ir tuoj visa tešla išdribo iš subirėjusio kubo.

Kitą naktį dievas liepė nesisėsti į karietą, nes jie buvo apnakvydinti karietinėje. Bet senei pamėginus atsisėsti, visos karios subirėjo.

Kai trečią naktį, senei nepaklausius draudimo neliesti sode obuolių, jie nukrito nuo kitų medžių, dievas supyko ir išvarė juos iš dangaus.

Ir kai jie pasiekė žemę, čia buvo praėję ne trys dienos, o trys šimtai metų...

Šioje pasakoje įdomus tas faktas, kad dan-guje laiko tėkmė kitokia, negu žemėje. Šiandien, kosminių kelionių pradžioje, žmogaus patekimą į tolimesias visatos erdves galime įsivaizduoti tik su ta sąlyga, jei kosminių greičių raketose laikas tekės žymiai lėčiau.

Kol kas tai fantastika, bet reali fantastika. Ji skatina mus spėti, kad žmogaus sąmonė turi intuityvią galią pasakų įvaizdžiais išreikšti tokią tiesą, kuri dar per ankstyva empirinei mokslo patirčiai. Vadinasi, tokiu atveju poetinė kūryba, besiremianti sąmonės intuicija, miglotai gali atskleisti kai kurias tiesas anksčiau už mokslą.

Mano mintys nejučia visiškai nutolo nuo skaitomo poezijos tomelio.

Šiandieniniai sapnų tyrinėtojai irgi sieja žmogaus sąmonės veiklą su poetine kūry-

ba. Pasak jų, sąmonė griebiasi fantastinių reginių sapnuose todėl, kad jais ji gali giliau išreikšti savo turinį, raiškiau byloti žmogaus sąmonei, kai jis nubudęs atsimenta sapnus.

Sapnuose regimų vaizdų simbolika esanti ta pati poezijos, pasakų, mitų simbolika, betarpiai, be paaiškinimų kalbanti žmogaus sąmonei, ją įkvepianti, skatinanti, uždeganti.

Jei taip būtų, tada raktas sapnams aiškinti įgautų milžinišką reikšmę: žmogus per sapnus galėtų pažinti tokią tiesą apie save ir aplinką, kuri jam neprieinama budėjimo metu, kad ir kaip jis stengtųsi.

Pavyzdžiui, žmogus sapnavo, kad jo kaimynas skęsta šlykščiai dvokiančioje upėje. Baisu buvo šokti į tokią smarvę jo gelbėti. Bet jis šoko ir ištraukė kaimyną. Ir kaip jis nustebo, kai, iššokęs ant kranto, pasijuto skaidriai švarus, daug švaresnis, negu jautėsi prieš tai.

Ar kartais šis sapnas neišreiškia tiesos, kad žmogus, gelbėdamas moraliai puolusį kaimyną, ne tik kad nesusitepa, bet dar pakyla pats į aukštesnę dorybės laipsnį?

Poetinę tiesą išreiškia ne vien tik žodinė kūryba. Jai į talką ateina ir tapyba, skulptūra, muzika, architektūra.

Štai V. Muchinos skulptūra, vaizduojanti merginą ir jaunuolį su iškelta emblema — Piautuvu ir Kūju. Ji veikia mūsų psichiką greičiau ir stipriau už ilgus mokslinius veikalus apie socializmo pranašumą. Tos skulptūros formos įkūnija visą naujos pasaulėžiūros veržlumą, jos ryžtingumą, iš jos trykšta apvaldyta, į tikslą nukreipta stichinė visuomeniškosios mūsų prigimties jėga.

Vadinasi, poetinė arba meninė tiesa gali tam tikra prasme prašokti empirinę tiesą arba ją papildyti, parodyti linkmę, nukreipti žmogaus dėmesį jos ieškoti ten, kur ji slypi.

Ar panašios poetinės tiesos ieškojo ir simbolistas poetas, gyvendamas šiuose masyvuose namuose, kurių šeštame ar septintame aukšte, mažame kambarėlyje prie naktinės lemputės, aš rezgiau asociacijų giją apie meninę tiesą? Ar šis didžiulis pastatas kartais nekaustė poeto dvasios, nebuvo jam savotiškas kalėjimas?

Jurgio Baltrušaičio eilės, nersunktos filosofinio idealizmo idėjų, dvelkia liūdna tragi-

ka. Vartydamas tą gedulingais aplankais knygutę, aš tarsiu ilgus metus išgyvenau su poetu šiuose pačiuose namuose, tarytum perskaičiau storą biografiją romaną apie vieną ypatingų gabumų lietuvių, kuris tik prieš pat mirtį, viskuo nusivylęs, pamėgino teisti moralinę savo skolą tėviškei.

PETRAS PANAVAS

ŠVENTOJI NALŠIA

"Susidariusi Lietuvos Didžioji kunigaikštystė XIII a. apėmė dalį lietuvių žemių: Aukštaitiją, Žemaitiją, Deltuvą, Nalšią..."

(Liet. TSR istorija, I t., 67 psl.)

Švinta.

Švintelė.

Švenčionys.

Likučiai šventų ąžuolynų —

Šventoji pagoniška žemė.

Šventieji žalčiai,

Jau sulindę

Kol kas dar unksmingų eglynų tankmėn,

Ignalinos šventus ežerynus

Rieškučiomis semia ir semia —

Visai nešventi kartais—

Amžiai

Ir perpila laiko tėkmėn.

Gal būt, ne šventa buvo Daukanto teisė valdyti

Ir priesaika keršyt klastingam karaliui,

Bet šventas Ginučių piliakalnių kraujas,

Ši žalvario segė

Šventa.

— — Dingo riteriai šunys,

Tituluoti bailiai išsikraustė seniai

Po paralių,

Bet paliko Jinai.

Bet paliko

Manoji Nalšia.

Ačiū, motinos, jums,

Kad neleidot užgesti balanai,

Tik lietuviškai pritarėt lingei,

Pilksermėgiai artojai,

Už šventą rambumą

Iki žemės lenkiuos.

Bet paliko,

Nors Ją, kas norėjo, tas spiaudė,
Tas mainė ir mindė.

Nenutilo vietovardžių muzika

Pievose,

Raistuos,

Kalvotuos laukuos.

Už rambumą,

Už duoną,

Ir už savo kiek skeptišką, lyrišką būdą.

Už tai, kad jūs dirbote darbą,

Kad nesukot galvų

Per mažai giriami,

Per mažai girdimi.

Kad mokėjot įveikti

Ir purvą,

Ir beviltį,

Ir dešimtmečiais trukusį blūdą,

Kad mokėjote laukt ir tikėti ne žodžiais —

Visa širdimi.

Blunka kiniškos šypsenos

Ir oratorių seilės išdžiūsta.

Slenka rožinės plunksnos nuo anų,

Nesuradusių niekur namų,

Nepalikusių niekur darbų,

Bet kasmet čia sugrįžta gandrai,

Taiso vėtrų nualintą gužtą,

Renčia lizdą jaunikiškai

Ant stogų,

Negyvų kaminų.

Ant stabų.

Nežinia, kokią vėtrą sukels dar

Velnioniškas laikmečio greitis.

Nežinia, kur poryt teks nakvoti,

Kur į sapną ims brautis

Pušaitė šita.

Nesvarbu, kur bebūčiau —

Visados lauk manęs,

Visados leisk sugrįžt,

Visados leisk pareiti,

Tiek netekus ir laukus,

Manoji Nalšia.

Visados pasilik man

Š v e n t a

AUGUSTAS TAMALIŪNAS

KALBOS VAIZDINĖS PRIEMONĖS IŠRAIŠKAI

Tiek poezijoje, tiek ir prozoje, siekiant meniškiau pavaizduoti tą ar kitą reiškinių, veikėją, jo būdo ar veiksmo ypatybes, naudojamas įvairiomis kalbos išraiškos priemonėmis. Jų tarpe gan reikšmingą vietą užima palyginimas.

Tad kas gi tasai palyginimas?

Palyginimas aiškina menkai įsivaizduojamą daiktą ar reiškinį, gretinant jį su kitu, geriau žinomu, panaudojant antrinius pastarojo požymius. Pvz.: tiesus lyg mietas, girtas kaip dūmas, nosis tartum bulvė, snukis it septynios mirtinos nuodėmės, ir t. t. Visi šie palyginimai leidžia konkrečiau, ryškiau apibūdinti aprašomąjį objektą, ir skaitytojo sąmonėje žaibiškai gimsta gretinamojo objekto vaizdas, dažniausiai akcentuojantis kurį nors vieną bruožą ir sukeliantis emocinį efektą.

Grožinėje literatūroje dažniausiai sutinkamos tiesioginių ir neigiamųjų palyginimų formos, turinčios paprasčiausią dvinarę formą su įvairiais jungtukais: kaip, lyg, tartum, it, nei, tarsi... Ir tai suprantama. Šiuos palyginimus mes neretai vartojame kasdienėje kalboje. Tačiau rašančiajam nereiktų pamiršti ir glaustesnio palyginimo formų: a) koreliatyvinės (Juodesnis už tamsiausią naktį stovėjo ten ristunas); b) įnagininko linksnio vartojimo (lėktuvo sparnai tviskėjo sidabru); apozicinės formulės — populiarios sakytinėje liaudies kūryboje (saulė močiutė, mergelė lelijėlė).

Šis straipsnis apie palyginimą būtų nepilnas, jei bent trumpai neapžvelgtume tiesioginių ir neigiamųjų palyginimų formų.

Tiesioginis palyginimas —, kuriame vaizduojamojo reiškinio sugretinimas su kitu, geriau pažįstamu, panašiu į aiškinamąjį, pateikiamas tiesiogine teigimo forma. Pvz.: Triukšmingai, lyg įkaušę muzikantai, gatve nurieda mašina. Ir vėl neoninės reklamos per naktį čirkš tarsi svirpliai.

Neigiamasis palyginimas —, kuris atskiria vieną reiškinį nuo kito, tačiau vidinės prasmės atžvilgiu, kaip ir kiti palyginimai, suartina tuos reiškinius, vieną paaiškindamas kitu. Ši palyginimo forma labiausiai paplitusi tautosakoje, tačiau jos nevengia — ir labai džiugu! — kai kurie poetai:

Tai ne šiaurūs vėjai šiandakt užauja
ir ne lietūs viedrais liejasi.

Tai motina ant slenkščio dūsauja,
tai rauda sesuva ant prieklėčio.

K. Boruta "Šiaurės vėjai"

Tačiau — šalia tiesioginio ir neigiamąjo palyginimo — būna ir išplėstinės jų formos. Rašytojai (dažniausiai poetai) neretai griebsiasi išplėstinių palyginimų, norėdami atskleisti eilę vieno reiškinio žymių arba apibūdindami visą reiškinį grupę.

Kaip nesuskaičiuoti miesto žiburių,
palšų — žalių — raudonų,
taip nežinia, kiek takstančių grindų
ji išmazgojo ponam.

V. Montvila "Duonos kasdieninės duokit!"

Pasitaiko, jog poetai palyginimą deda viso kūrinio pagrindu, tokiu būdu ryškiai atskleidami kūrinio visumos idėją. Štai kad ir Just. Marcinkevičiaus eil. "Beveik rimtai":

Visos moterys tik pakartoja tave,
Kaip šių metų žolė pakartoja pernykštę.
Jeigu kartais netyčia ir dairaus į kitas,
Tai todėl, kad geriau įsitikint galėčiau,
Kad jos visos tiktai pakartoja tave,
Kaip šių metų žolė pakartoja pernykštę,

* * * * *

Senovės filosofas Konfucijus kartą yra pareiškęs: "Mąstymas be mokymo — tuščias,

mokymas be mąstymo — bergždžias". Pabandykite ir mes praktiškai pasamprotauti apie palyginimus, palinkę prie nūdienio rašytojo knygy.

Kokių autorių pasirinkti? Tai, beje, nėra labai svarbu. Svarbiausia, kad autorius būtų mėgiamas, kad būtų galima it gurmanui pasmalyžiauoti vykusiais palyginimais.

Aš pasirinkau Jono Bulotos knygas — humoro ir saytros rinkinius "Paveldėta liga" ir "Katė maiše". Ir neatsitiktinai... Jono Bulotos knygoje palyginimų gan apstu, nes kokiuose feljetonuose, pamfletuose bei humoreskose įmanoma be jų apsieiti; šio žanro kūriniuose veikėjų paveikslai, buitės vaizdai pagrįsti turtinga gyvenimo patirtimi, liaudies šnekamosios kalbos pažinimu, tampančiais neišsenkamu šaltiniu, kuriant vienus ar kitus vaizdus bei charakterius.

Ir autorinėje, ir veikėjų kalboje Jonas Bulota vartoja paprastai liaudžiai suprantamus palyginimus, padedančius geriau atskleisti vaizduojamų žmonių pomėgius ar padėtį visuomenėje, o pačią kalbą daro glaustesne ir vaizdingesne.

Daugumoje atvejų J. Bulota naudojami tiesioginių palyginimų forma, tačiau pasitaiko ir vienas kitas labiau išplėstas, priskirtinas prie išplėstinių palyginimų. Tačiau kokios formos jie bebūtų, visi skirtingi tiek savo linksniu, tiek kalbos dalimis. Per abu rinkinius ("Paveldėtos ligos" pavyzdžius žymėsiu raide A, "Katės maiše" pavyzdžius — B) galima užtikti vos keletą panašių palyginimų. Pvz.: "O Motei šis vaizdas buvo kaip druska ant įpiauto piršto" (A 57 p.); "Ty-lė-ė-kit, brolyčiai, ar jus velnias apsėdo! — vėl šniokščia antrasis tokiu veidu, lyg jam ant įpiauto piršto barstyty druską" (A 86 p.).

Aplamai, Jono Bulotos palyginimai gan saviti. Neretai į juos įvelta sąmojaus. Pvz.: "Vaikščiok kaip supančiota karvė su tuo sijonu" (A 57 p.). Skaitant abi knygas, labai lengvai matosi, kaip autorius tą pačią žmogaus būseną išreiškia skirtingais palyginimais. Štai kaip, pavyzdžiui, nusakomas sekretorės pataikavimas: "Ši išsišiepė, it medaus lyžtelėjusi" (B 45 p.); "Sekretorė ištirpo kaip vaškas ant žarijų" (B 46 p.).

Kaip jau minėta, išplėstinių palyginimų dažno autoriaus kūryboje esti mažiau, tad nuo jų ir pradėkime analizuoti palyginimų vartoseną. J. Bulotos rinkiniuose.

"Užsirūkė viršininkas cigaretę, sukosėjo, o aš vis tiek nieko nesupratau. Nors pasiusk, nesupratau, kur suko kalbą tas biurokratijos tigras! O šefas tarškėjo tokiu maloniu tonu, tartum kalbėtų su revizoriumi ar dar didesniu viršininku, į kas antrą sakinį įterpdamas oficialų "žinote".

— Sakykite, ko vertas "Labutis"? Vienos, žinote, žaliame, kitos — raudoname pakelyje. Sako, spalva išreiškia stiprumo laipsnį. Jūs tikriausiai, žinote?

Atidžiai sekiau, kada ir kaip šefas naudoja "žinote". Supratau, kad kažkas atsitiko. Kažkas pakeitė jo pažiūrą į mane, jaunesnįjį agronomą, ant kurio iki šiol kaip ant palinkusio gluosnio visos ožkos lipdavo". (B 8 p.)

Šiame palyginime atsiskleidžia viršininko ir ujamo pavaldinio tarnybiniai santykiai. Tačiau be aukščiau cituoto teksto mes taip ir nesuprastume, kodėl biurokratijos tigras pakeitė pažiūrą į menką tarnautoją.

Arba va kitas palyginimas: "Pardavusi turguje paskutinę dešimtį kiaušinių, Barbora suskaitė pinigus. Dvidešimt rublių! Už tokių pinigų tėvelis Gurklevičia per egzekvijas uždegs ant visų trijų altorių žvakes, storas kaip veršio koja, ir plonaisiais keturlinkais varpeliais patilindžiuos. Tai džiaugsis amžinatilsį Pijušo dūšia... Kaip šalto vandens puodynę per pačią rugiapiūtę gavusi." (B 35 p.).

Čia susikerta dvejetas palyginimų, tačiau abu jie atskleidžia davatkėlės grynai kaimišką mąstyseną: norą pasipuikauti prieš kitus parapijonis iškilmingų mišių užpirkimu, na, ir norą sušvelninti mirusio vyro kančias aname pasaulyje.

Jonas Bulota kiekvieną reiškinį parodo iš tos pusės, kuri jam atrodo tomis sąlygomis svarbiausia. Ir tam uždaviniui įgyvendinti jis nevirta kokių nors ilgėliausių aprašymų. Lakoniškas plunksnos brūkštelėjimas, ir viskas aišku. Kaip ant delno. Tai, be abejo, autoriaus meistriškumo įrodymas. Žinoma, mes dar galime panagrinėti: šis palyginimas pavartotas tokiu linksniu, šis — tokiu, daiktavardžiu ar būdvardžiu, tačiau — vargu bau! —

ar autorius galvoja apie tai, rašydamas sakinį. Svarbiausia — sugebėti meniškai ir konkrečiai perteikti mintį. O šitą Jonas Buta sugeba.

Abiejose knygose palyginimų tiek daug, reiktų prirašyti dar šusnį popieriaus, norint visus suminėti. To mes nedarysime. Užteks pasakyti, jog retas puslapis be jų apsieina. Rašytojas, sumaniai parinkdamas palyginimus, pasiekė nemažo kalbos gyvumo. Aišku, be gyvos kalbos satyros ir humoro žanruose neapsieisi, tačiau tai, jog abu rinkiniai skaitytojų yra tikrai mėgiami, tur būt, geriausiai charakterizuoja šio autoriaus plunksnos aštruma ir nusako palyginimo naudą mūsų raštijoje — tiek grožinėje literaturoje, tiek ir žurnalistikoje. Juk palyginimas kaip koks kino kadras šmėsteli skaitytojo akyse ir padeda lengviau įsivaizduoti šnekamąjį momentą.

* * * *

Koksai šio rašinio tikslas?

Visų pirma, parodyti, kad palyginimai esti įvairūs — tiek savo garsine sudėtimi, tiek kalbos dalimis; antra, apibrėžti pagrindinę palyginimo funkciją — išskirti vaizduojamuose reiškiniuose bei charakteriuose tas ypatybes, kurios rašančiajam atrodo tame gyvenimo kontekste esminės; ir trečia, priminti, jog palyginimai padeda išvengti kalbos sausumo.

Nevenkime nė būtineje kalboje, nė rašiniuose, — pradedant asmeninio pobūdžio laiškais ir baigiant mažesniais ar stambesniais grožinės literatūros kūriniais, — šių kalbą gyvinančių vaizdinių išraiškos priemonių. Juk lietuvių kalba tokia pat graži, kaip ir pirmoji meilė. Reikia tik įpinti į kalbą vykusį palyginimą ir lietuvių kalba taps dar vaizdingesne.

* * * *

Padabojau mergužėlę,
Liauną tartum stirną.
Vaikštinėju kas naktužę
Apie josios svirną.

Kaip atrasti man raktelį
Į mielosios širdį?
Baldaus, kol rytai nušvinta.
Ji — tarsi negirdi.

AUG. TAMALIŪNAS

BRONĖ LINIAUSKIENĖ

Skola

Kiek man priklausė — nieko neliko.
Dar daug paneščiau, dar daug pakelčiau...
Imu avansu — dienas ir duoną,
Serksnotą pušį, mėnulio delčią.

Gatves — į skolą, vardus — į skolą,
Paprastą laimę — kuklią ir tylią.
Aš daug nenoriu, — tik pažūrėti,
Kaip rytą saulė pro beržą kyla.

Tiktai matyti, kaip paukštės skrenda,
Maža mergytė žemuoges renka,
Tiktai įkvėpti balandžio tylą
Ir atsiremti į gerą ranką.

Skolink, gyvenime, skolinkl dosniai, —
Man vis dar maža, aš vis dar trokštu...
Viska gražinsiu — širdim ir rankom.
Lalkrodžio dūžiai laša iš bokšto... .

Kretinga

VYTAUTAS VITKŪNAS

Sustojęs laikrodis

Gal ir gerai,
Kad tebėra vis pusė devintos —
Ir vakar,
Ir šiandien,
Gal būt, gerai,
Kad niekad neateitų tas rytoj...
O mes jauni — visai nebepasentum.

Taip žmonės skuba,
Mašinos šliaužia, medžiai ir namai —
Tiek vakar,
Tiek šiandien.
Taip žmonės skuba,
O tu, atrodo, dar negyvenai,
Nors šitiek metų mūsų pragyventa.

Pradūgla laikas. Stotys pakely.
Tik mes sustot ir pamatyt negalim
Nei vakar,
Nei šiandien.
Gal ir gerai, kad dar naktis toll,
Kad ši diena be vakaro, be galo
Ir gilūs šuliniai, kuriuos reikės išsemti.

Vilnius

APIE LIETUVIŠKĄ EKSLIBRĮ

Renesanso metu daugėja privačių bibliotekų, ir jų savininkai savo knygas pradeda žymėti įklijuojamu menišku lapeliu, kuriame po žodžių "Ex libris" (iš knygų) sekdamo savininko titulai ir pavardė. Šis įrašas tradicijos keliu knygos ženkle liko iki šiol ir davė vardą naujai miniatiūrinės grafikos sričiai. Ekslibrių būta tikrai meniškų, raižytų medyje, varyje, papuoštų savininkų herbais, jų rezidencijų vaizdais, įmantriais skydais, architektūrinėmis kompozicijomis. Juos kūrė ir žinomi dailininkai A. Diurėris, L. Kranačas, H. Holbeinas.

Knygoms žymiai atpigus, nebebuvo būtynės jas saugoti ir ekslibris pamažu primirštas. Tik XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje, sparčiai plėtojantis įvairioms grafikos sritims, vėl susidomima ekslibriu, tik šį kartą daugiau estetiniais negu praktiniais interesais. Dailininkui tai labai patogi forma charakterizuoti atskirą asmenį, nusakyti jo veiklą, polinkius, būdo savybes, interesus, biografijos momentus, neužgauliu jūmoru paliesti silpnynes, "hobby". Kartais tokio tiesioginio ryšio su bibliotekos savininku gali ir nebūti: tai ornamentiniai, šriftiniai ekslibriai, savotiški firminiai ženklai. Jie labai papuošia brangią ir retą, ypatingai savininko vertinamą knygą.

Dėl savo mažo formato ir patogaus tiražavimo ekslibris labai patogus kolekcionavimui. Lietuvoje yra kolekcionierių, surinkusių jų po kelis tukstančius.

Ekslibrio atgimimas Lietuvoje susijęs su didelio dailės propaguotojo, meno kūrinių rinkėjo ir tyrinėtojo Pauliaus Galaunės veikla. Trečiajame dešimtmetyje jis pats sukūrė keilioliką knygos ženklų, paskelbė studiją apie ekslibrį Lietuvoje, surinko nemažą senųjų Lietuvos ekslibrių kolekciją (dabar ji saugoma Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejuje). Ekslibrius kūrė G. Bagdonavičius, M. Dobužinskis, M. K. Jonynas, V. Kosciuška, M. Bulaka ir kiti to meto lietuvių grafikai. Tačiau tai buvo pavieniai entuziastai.

Dail. Antanas Kučas. Ekslibris architektūros mokslų daktarui E. Budreikai.

1960 metais buvo paruošta pirmoji respublikinė ekslibrio paroda, kurioje dalyvavo 24 autoriai su 96 kūriniais. Pradžia buvo sėkminga. Ši įdomi grafikos sritis patraukia vis daugiau dailininkų. Jau suruoštos penkios didelės parodos. Paskutiniojoje, įvykusioje 1970 metų pradžioje, dalyvavo 60 autorių su 340 darbų. Per dešimtmetį ekslibristų gretos išaugo beveik iki šimto žmonių, kurie vien tik stambiosiose parodose eksponavo 1200 darbų. Nuolatiniai parodų dalyviai yra žinomi grafikos meistrai ir knygų iliustratoriai J. Kuzminskis, V. Jurkūnas, A. Kučas, P. Rauduvė, D. Tarabildienė, vyriausias amžiumi ir stažu G. Bagdonavičius, žinomi grafikai R. Gibavičius, V. Kalinauskas, L. Paškauskaitė, A. Steponavičius, A. Surgailienė, V. Žilius, tapytojai B. Uogintas, I. Trečiokaitė-Žebenkienė ir daugelis kitų. Visų neišskaičiuosi.

Ekslibristai susibūrę į kūrybinę grupę prie Lietuvos Dailininkų sąjungos, vadovaujamą V. Jucio. Grupė organizuoja parodas, ruošia leidinius, svarsto kūrybinius reikalus. Taip viename grupės susirinkime kilo mintis surengti teminę parodą "Vilnius ekslibriuose." Per nepilnus metus buvo sukurta apie pustrečio šimto naujų darbų; paroda buvo

įspūdinga. Ji buvo eksponuota naujuosiuose Parodų rūmuose ir tarsi ruošė publiką artėjančioms Vilniaus įkūrimo 650 metinėms. Šiuo metu ji eksponuojama Bratislavoje (Čekoslovakijoje), apie ją puikiai atsiliepia slovakų spauda.

Sėkmingai lietuvių dailininkai dalyvauja ir kitose užsienio parodose. Dukart Malborko (Lenkija) tarptautinėse ekslibrio parodose buvo premijuoti V. Žilčiaus darbai. V. Kisa-rausko kūriniai buvo premijuoti Komo (Italija) ir Budapešto (Vengrija) Tarptautiniuose ekslibrio kongresuose.

Dail. Rimtas Gibavičius. Ekslibris Romui R. (Rakauskui - fotografijos menininkui).

Be didelių parodų, Vilniaus kino teatruose bei bibliotekose ruošiamas nemažas asmeniškų ekspozicijų. Ekslibrių populiarumas vis auga. Dailininkai iš nepažįstamų asmenų gauna nemažą laiškų su prašymu sukurti jų bibliotekos ženklą. Ekslibrius įsigijo valstybinės bibliotekos - Kauno viešoji, Vilniaus A. Mickevičiaus ir kitos. Švęsdama savo 50-metį, Respublikinė biblioteka užsakė ir atsispausdino visų savo skyrių ekslibrius. Vilniaus universiteto bibliotekos 400 metų proga buvo paskelbtas konkursas šios bibliotekos ekslibriui. Konkursiniai projektai, išleisti skoningu suvenyriniu leidinėliu, buvo maloni dovana gausiems jubiliejaus svečiams. Gi premijuotais A. Kučo ir P. Repšio ženklais ne tik žymimos naujosios bibliotekos knygos, bet jais buvo papuošti vokai; su A. Kučo ekslibriu išleistas pašto ženklas papuošė daugelio filatelistų rinkinius. (Ekslibris pašto ženkle pasaulyje labai retas dalykas).

Šiuo metu Tarybų Lietuvos ekslibristai ruošiasi rudenį numatytai parodai muzikos motyvais, yra numatę surengti keletą mažesnių parodų periferijoje.

Eduardas MIEŽELAITIS

NERŪPESTINGI AKORDAI

DAINA APIE VĒLIAVAS

Dainuokit, vėjai, viršum mano stogo
Man dainą apie vėliavas. Ir aš
Pritarsiu jūsų dainai apie žmogų,
Kuris prieš vėją vėliavą išneš...

Kelluosi aš linksmi ankstyvą rytą,
Kada aušra dar maudosi vandeny,
Ir Piramidai trupiną granitą,
Ir lenktyniauju su tavim, geny...

Vagoju žemės, seną ir raukšlėtą
Žemynos, veldą Ir aukštai nešu
Aš duonos vėliavą per šią planetą —
Einu su pilku kaip akmuo maišu...

Laikiau metalą artimiausiu broliu.
Mes vieno kraujo. Ir aukštai keliu
Aš pilno vėliavą viršum pastolių,
Su pilno plokšte aš einu keliu...

Aš Piramidai trupiną granitą,
Kai ją pabalgsiu — viršum jos plevens
Prieš vėją vėliava. Ji padaryta
Bus iš klečauslo žemėje akmenų...

Laimės tik tas, kuris prieš vėją eina
Su pilno plokšte, akmeniu, maišu.
Dainuokit, vėjai, Piramidės dainą
Man apie vėliavas, kuris aukštai nešu...

PAVASARĖJANT

Atšilusi žemė geria sniegą,
O obelys braido po vandenį,
Geltoni upeliai bėga, bėga,
Skalauja aptingusius akmenis,
Pajudina, paverčia ir... palieka.
Murzinos braido po žemę varnos,
Su gailėsčiu žvelgia į tirpstantį sniegą,
O į Nemuną tyliai bunda karklai,
Bet šis nelaukia — skuba, bėga...

Irena MUZIKEVIČIŪTĖ

PATOSIŠKAS ŽMOGUS

A. LIEPSNONIS

Ilgiau pakalėjęs Kauno kalėjime susipažinau su 270 komunistų ir komjaunuolių. Jie dažnai su didele pagarba pasakojo apie Praną Zibertą. Jį laikė įmetę į Šiaulių grotuotus namus. Draugai dažnai užsimindavo apie sekančią epizodą:

— Zibertas dalyvavo 1919 metais Lietuvos proletarinėj revoliucijoje. Vėliau išsigalėjo baltieji. Jie jam sulipdė bylą. Politinę. Tačiau tie fabrikatoriai bijojo užsiminti: Zibertas kovojo su visa liaudimi už tarybinį gyvenimą. Todėl jam primetė kriminalinį nusikaltimą.

Politiniai kaliniai labai piktinosi tokia provokacija.

Pasigirdavo:

— O kaip laikosi Zibertas?

— Nuosekliai gina revoliucinius tikslus. Neprašo malonių.

Tokiu jo nusistatymu kaliniai labai didžiovosi. Ir pridurdavo:

— Mus kalėjimo administracija puola. O Zibertą dar žiauriau. Net jį laiko su galvažudžiais ir recidyvistais. Tačiau draugas neklumpa.

Represijos prieš taurų žmogų visus labai

jaudino. Todėl protestavo ir Kauno kalėjimo draugai. Protestavo atsišaukimais. Tokius atsišaukimus jie rašė į liaudį. Štai 1937 metų pradžioje Kauno kalėjimo kalinių kolektyvas rašė: "Lietuviški fašistai paleido iš kalėjimo Neumaną ir kitus hitlerininkus. Jie gi ruošė Klaipėdos atplėšimą nuo Lietuvos, o Zibertą — darbo žmonių reikalų gynėją — kankina nuo savo viešpatavimo pradžios. Reikalaujame Zibertą paleisti!"

Kaliniai žinojo: Amerikoje jau seniai kalinamas Tomas Mooney. Jis pasisakė prieš imperialistinį karą ir prieš intervenciją prieš Tarybų Sąjungą. Todėl draugai sakydavo:

— Zibertas — Lietuvos Tomas Mooney.

Pranas vis tikėjo: diena nugalės naktį. Ir saulėtekis sušvito. Štai kauniečiai "Darbo rūmuose" jau sveikino politinius kalinius. Jis pamatė laisvę birželio 18 dieną. Į šį mitingą, rodos, dar nespėjo atvykti iš Šiaulių kalėjimo P. Zibertas. Tačiau kauniečiai jo neužmiršo. Visi kalbėtojai su pasididžiovimu minėjo buržuazijos kankinį — ištvermingą kovotoją. Kur Zibertas nėjo, ten jam po kojomis snigte snigo gėlės. Tos gėlės — tai liaudies vainikas narsiam žmogui. P. Zibertas niūrioje naktyje svajojo apie dieną. Šioji diena sušvito...

Aš sutikau tave ne pasakoj apie mergaitę,
Išėjusią ieškot žibuoklių po sniegu.
Tave aš žemėj pamačiau tarp ąžuolų liekna pušaitė,
Ir ligi šiol ramybės niekur nerandu.

Liekna pušaitė

Gal būt, todėl, kad tu svajoji
Ne taip, kaip kitos pušys iš šilų.
Gal būt, todėl, kad tu viena klajoji
Ir tavo žvilgsnis pilnas saulės spindulių.

Tokių šiltų, nepaskandintų skruzdėlyne,
Vaivorykštės spalvom pražydusių iš lūpų raudonų...
Gerai, kad tu esi tokia mergaitė
Su savo vaikišku tyru jausmu.

Tokiu jausmu, kuris nedyla,
Ir nedalinamas menku tikslu.
Jis didelis ir šventas, lai gyvena
Čia žemėje, toks reikalingas tarp žmonių.

Raimundas PILIPAVIČIUS

DR. A. PETRIKA

K. BORUTOS SIELOS BALSAI

1970 m. Vilniaus leidykla "Vaga" išleido KAZIO BORUTOS poezijos rinktinę "NERAMŪS ARIMAI". Tai pirmoji jo leidžiamų raštų serijos knyga. Pats K. Boruta išleido 7 poezijos rinkinius: pirmasis išėjo 1925 m., trečiasis, "Kryžių Lietuva", - 1927 m. "Neramūs arimai" tomą autorius parašė būdamas Telšių, kalėjime, kaip jis sako, - "žemaičius beguosdamas".

Labai gražų knygai įvadą - "Rašytoją pasitinkant" - parašė Lietuvos rašytojas Juozas Baltušis (Albertas Juozėnas). Apie knyggos autorių jis sako:

"Kazys Boruta - vienas bene pačių sudėtingiausių ir prieštaringiausių asmenybių mūsų literatūroje ir mūsų kultūroje. Visas jo gyvenimas - nesibaigianti vidinių konfliktų ir istorinių nesusipratimų, neįtikimiausių posūkių ir dar mažiau įtikimų poelgių, skaudžiausio nusivylimo ir skaidriausio džiaugsmo polėkių virtinė".

Kiek žemiau ten pat skaitome:

"Buržuaziniams vadeivoms jis buvo pavojingas laisvėje, ir jie labai operatyviai pasistengė izoliuoti jį nuo Lietuvos pačioje Lietuvoje. Be teismo, be kaltinimų, tik vėliau ėmė fabrikuoti jam politines bylas ir suruošė teisinius procesus. Kaip visi reakciniai vadeivos pasaulyje, jie aiškiai tikėjosi pasiekti niekur niekuomet dar nepasiektą ir nepasiekiamą tikslą: nutildyti poeto balsą. Ir jie klydo, kaip ir klysta visi, siekiantieji panašių tikslų".

KAZYS BORUTA

Nagrinėdamas Kazio Borutos asmenybės bruožus, J. Baltušis rašo:

"Toks jis buvo - amžinas neramuolis, didžios jėgos poetas, vaikiškai naivus praktikas ir gilaus įtaigumo rašytojas, niekad neradęs gyvenime savo vietos ir tūkstančiams žmonių padėjęs surasti savo vietą gyvenime, šviesus, taurus žmogus, Kazys Boruta. Tokios jo savybės pelnė jam platų pripažinimą".

JAUTRŪS SIELOS BALSAI

Kazys Boruta mylėjo savo tėvynę, savo šalį, visa širdimi, visa siela. Jis jai skyrė ne vieną kūrinį, kuriame apdainavo jos vargus ir viltis:

Per tėvynės tolį suversti arimai.
Toks ir mano žodis, kai širdis nerimo.
Oi vargų vargeli, žydintis prie vartų,
kiek tave dainavom iš kartos į kartą?

Betgi vieną kartą taip mes uždainuosim,
kad prie vargo vartų sužaliuotų uosiai. . .
Dar ne vieną vagą mes drauge išvesim,
kad gimtasis kraštas būtų laimingesnis.

Kazys Boruta "laisvoje" Lietuvoje buvo daugelį kartų kalintas, tremtas, izoliuotas kalinių stovyklose ir kitaip persekiojamas. Tremtinio bei kalinio gyvenimas jam buvo gerai pažįstamas. Jis ilgėjosi savo tėvynės ir laisvės. Tą jausmą jis vaizdiškai išreiškė savo eilėraštyje "Svetimas dangus":

Taip nusibodo svetimas dangus
ir gatvės svetimos, ir žmonės.
Norėtusi matyti tėviškės laukus
nors iš kartuvių paklodės.

Nelauk, motule! Manęs tu nesulauksi,
o jei ir sulauksi, irgi bus ne kas.
Tik dar labiau tu antakius surauksi,
pamačiusi mano žaizdas.

O eilėraštyje "Sopulingai motinai" -
byloja:

Nelaukei tu, ir aš gal netikėjau,
kad kryžiaus kelias sūnui teks:
ir akmenims jį mėtys niekadėjai,
ir išvarys į svetimas žemes.

Tu, prisiminus savo sūnų,
tik ašaras nubrauksi pamažu,
Neverk, brangioji! Visad taip būna
poetų motinoms ir pranašų.
Gal tau ir man geriausia būtų,
jei akmeniu mane pagimdžius būtum tu,
tada ir mano skausmo žodžiai
nesikreivintų ant lūpų,
gulėčiau akmeniu ant kryžkelės kurčiu.

Bet poetas nesiskundžia rūstum gyvenimo
atpildu, žiaurais likimo smūgiais:

Man negaila prarasto gyvenimo,
kurį metai iš metų kalėjimais apstatė
ir diena iš dienos akmenų kruša griovė,
o aš - kiekvieną praleistą kalėjime naktį
ir kiekvieną į mane mestą akmenį -
su viltim į širdį kroviau. . .

TAURIOS SIELOS PATRIOTAS

Kai Tarybų Sąjunga, atėmusi iš lenkų imperialistų, atidavė Lietuvai Vilnių, smetoninė tautininkų valdžia į istorinę šalies sostinę nesiskubino keltis, vis delsė. Ji jautėsi saugiau lietuviškame Kaune. Visai teisingai į tai K. Boruta reaguoja:

Visi keliai į Vilnių veda,
O mes į Vilnių kažkodėl nesikeliamo vis.
Iš džiaugsmo lyg netekom žado
ar žygis būt per didelį?

Tačiau poetas nelaukia, kol valdžia ten nusikraustys; jis vienas skuba pamatyti senąją sostinę ir pasigrožėti jos panorama:

O šiandien ir aš pasiilgęs
atvykau į Vilnių,
kaip atvyksta pavargęs keleivis
į savo tėviškę. . .
Daug meilės atsinešiau savo širdy,
bėgalinio ilgesio,
kad akys
Vilniaus bokštais negali atsižavėti.

VILNIAUS BOKŠTAIS
NEGALI ATSIŽAVĖTI

Tai toks buvo tyros širdies ir skaidraus proto poetas - Kazys Boruta. Knygos skaitytojai jį pamils! Šią rinktinę galima užbaigti Juozo Baltušio žodžiais:

"Ir netenka abejoti, kad jis suras kelią į plačiausias skaitytojų mases, į žmonių širdį, į juos, kuriems skyrė savo gyvenimą, savo talentą, gražiausius jausmus ir visas jėgas".

Rinktinę "Neramūs arimai" suredagavo speciali komisija: J. Baltušis (pirm.), V. Galinis, V. Kubilius ir A. Venclova. Prie knygos pridėda 30 puslapių paaiškinimų, kuriuos sudarė ir parašė V. Vilnonytė.

Kazys Boruta gimė 1905 m. sausio 6 d. Kulokuose, Kapsuko rajone. Mirė 1965 m. kovo 9 d. Vilniuje. Buvo pagerbtas Lietuvos TSR nusipelnusio kultūros veikėjo vardu.

J. Alota

Pašnekesys mokslinės fantastikos klausimais

Po keleto minučių malonaus riedėjimo dviračiu iš atsišakojančio plento tiesiog įsirėžė į mane grupė dviračiais važiuojančių moksleivių. Ant pečių susikrovę palapines, jie kėlėsi iš vienos stovyklavietės į kitą.

Jie važiavo iš lėto ir visą laiką juokavo, kalbėjosi. Šalia manęs užsimezgė įdomus pokalbis apie mokslinę fantastiką.

- Įdomu, ar bus kada sukonstruotas skraidymo aparatas vienam žmogui, toks paprastas, kaip dviratis? - kalbėjo šalia manęs minąs pedalus šviesiaplaukis moksleivis.

- Paukščiai raumenų jėga įveikia žemės trauką, tai kodėl to negalėtų pasiekti žmogus, pasitelkęs ir kojas, ir rankas? Kaip lengvai, be jokių pastangų, skraido kregždės! Bet, kuo didesnis paukštis, tuo jo skrydis nerangėsnis. Vis dėlto gervės ir gandrai nuskrenda tūkstančius mylių.

- Mokslinė fantastika - tai žmonijos svajonės, kurios ateityje daugiau ar mažiau išsipildo, - kalbėjo kitas, važiuojąs ryškiai mėlynu dviračiu. - Dedalo ir Ikaro mitu išreikšta senovės graikų svajonė šiandien beveik išsipildė. Tikriau išsipildė svajonė, pasakose figūruojanti kaip skrajojantis kilimas. O fantastinių pasakų stebuklingasis veidrodis - kas gi kita, jei ne šių dienų televizija!

- Vadinasi, svajonės nesąmoningai atspindi ateities įvykius? - klausimo forma dariau išvadą.

Man atsakė šviesiaplaukis:

- Visais amžiais tikėta, kad žmogus gali numatyti ateitį. Matyt, žmoguje slypi kažkokia sąmonės jėga, kuri tarsi peršoka laiko ribą. Bet tai jau idealistinės pasaulėžiūros svaičiojimai.

- Anaipol, - užprotestavo mėlyno dviračio moksleivis. - Man teko skaityti įdomų palyginimą, kuris vaizdžiai pailiustruoja ateities

numatymą, suderintą su materialistine pasaulėžiūra. Įsivaizduokite projekcinį kino aparatą, kuriuo dideliu greičiu bėga filmo juosta. Viršutinėje ritėje tebėra susukta, sakykime, mūsų ateitis, ekrane bėga dabarties akimirkos, o apatinėje ritėje vis kaupiasi susivyniodama mūsų praeitis. Tad kodėl šitokioje gyvenimo tėkmės juostoje negalėtų būti savotiškų priežastiniu ryšiu susijusių laidų, kuriais informacija apie įvykius viršutinėje ritėje negalėtų būti perduota dabarties momentui, tai yra projektuota į sąmonės ekraną?

- Jeigu mūsų ateitis jau yra nuspręsta "ateities ritėje", - įsiterpiau aš, - vadinasi, tas numatymas visiškai nereikalingas, net žalingas žmogui, nes jis nieko negalėtų pakeisti. Išvydęs artėjančią mirtį, jis tik tuščiai blaškytųsi. Jei taip, tai geriau nesistengti įžvelgti tą ateitį.

- Taip manė ir senovės graikai, - įsitarpė viena akiniuota turistė. - Tatai akivaizdžiai byloja Edipo mitas. Išpranašavus orakului, kad Edipas nužudys savo tėvą ir ves savo motiną, buvo imtasi žygių išvengti tų pranašysčių, ir vis dėlto jos pagaliau įvyko.

- Blaškytis juk nebūtina, - atsiliepė šviesiaplaukis. - Istorijoje pilna pavyzdžių, kada žmonės stoviškai pasitikdavo mirtį, jai neišvengiamai priartėjus. Bet patrauklios ateities numatymas galėtų turėti didžiąją pozityvią prasmę. Tai galime palyginti su alpinistu, kuris, kopdamas į kalną, užmeta ant aukštesnės vietos prie virvės pririštą pirštinį kablį. Jam leidus įsitvirtinti, alpinistas, prisirišęs virve, gali įveikti neįmanomiausią statumą. Siekimas idealo yra panašus į tokį alpinisto kopimą vis į sekančią aukštumą. Sąmonė sukuria žmogui įgyvendinamą svajonę, jinai žavi jį ir verčia ją siekti.

- Jiulio Verno aprašytosios mokslinės devynioliktojo amžiaus svajonės juk didžia dalimi išsipildė, - įsiterpė dar vienas dviratininkas. - Šiandien jau įgyvendinamos sekančios svajonės - skridimas į kosmosą. Nors skeptikai tvirtina, kad žmogus bejėgis išsiveržti iš Saulės sistemos, bet reliatyvybės teorija juk teikia viltį, kad gal bus rastos priemonės sutrumpinti laikui. Gal suprakosminėje raketoje žmogus galės pristabdyti laiką?

- Įdomus dalykas sapnai, - ėmė kalbėti akiniuotoji turistė. - Mano tėtis yra įsitikinęs, kad sapnais sąmonė išreiškia savo veiklos turinį. Sąmonės galia nujauti ateitį irgi pasireiškia sapnų vaizdais. Tik tie vaizdai esti labai kombinuoti ir atrodo fantastiški. Be to, žmogui pabudus, jį veikia sąmonės norai, ir, aiškindamas sapną, jis esti lengvai jų suklaidinamas. Čia prisimena senovės valdovui Krezui pareikšta orakulo pranašystė, kad, jam pradėjus karą, žūsianti didelė karalystė. Krezas, tai išgirdęs, nusprendė, kad žūsianti jo priešininkė Persija, ir pradėjo karą. Kaip garbėtroškiškas jo būdas klaidingai išsiaiškino orakulo pranašystę, panašiai antraeiliai mūsų norai, komplikuo to sapno aiškinimą nukreipia priešinga linkme.

- Aš netikiu jokiais sapnais. Tai padrikas, beprasmiškas besiilsinčios sąmonės žaismas, - pasipriešino kažkas, važiuojęs tuo metu šalia.

- Mano tėtis kitaip įsitikinęs, - nesutiko akiniuotoji. - Jis sakosi jaunystėje sapnuodavęs, jog sėdįs su balta kamža ir klausęs išpažinčių. Tat jam būdavo labai keista, nes jis visai nesiruošė tapti kunigu.

- Matai, kad sapnų nesąmonės neišaiškinamos! - nukirto ją priešininkas. - Kiek žmonių prieš mirtį nė vieno baisesnio sapno nesapnavo. Jiems apie mirtį nė mažiausia mintis netoptelėjo.

- Mano tėtis tai aiškina palyginimu su radarais. Kaip radarai neužčiuopia jokios tuštumos, taip ir sąmonė negali nujauti mirties, kuri yra visiškas žmogaus veiklos nutrūkimas - tuštuma. Mano tėtis tvirtina, kad žmogus gali nujauti tik ligą ir savo nemirtinumą ainiuose.

Aš važiuoju tylomis ir klausiausi, kaip jie ginčijasi. Mokslinės fantastikos tema nukrypo į sąmonės psichologijos klausimus. Man rūpėjo išgauti daugiau jų nuomonių šia kryptimi ir aš suformulavau klausimą:

- Vadinasi, mokslinė fantastika linkusi teigti, kad iš žmonių norų bei svajonių galima spėti apie ateitį? Jei taip, tai kokiais norais ir troškimais, jums atrodo, šiandien gyvena žmonija?

Visi tylėjo. Atsiliepinimus negreit išgirdau. Jie kalbėjo čia vienas, čia kitas:

- Be abejo, visuotinės taikos siekimu.

- Gerbūvio įgyvendinimu visuose žemės kampeliuose.

- Kapitalizmo panaikinimu.

- Bet kapitalizmas nerodo tendencijos greit sužlugti, - pasipriešino ketvirtas pašnekovas turistas. - Tam reikia naujo stipraus idėjinio sąjudžio nugalėti imperialistinei propagandai.

- Žmonės kapitalistinio pasaulio chaose pasigenda savo veiksmu įprasminimo, intensyviai vyksta idėjinė fermentacija, - aiškino penktasis.

Daugiau nieko ryškesnio nebeišgirdau. Jaunimas pasižymi ypatinga nuovoka, jis instinktyviai jaučia epochos pulsą, ir yra įdomu jį pasiklausyti.

Paprastai mokslinės fantastikos knygose rašoma apie stulbinančius technikos išradimus, ir iš pradžių šios diskusijos nukrypimas į ateities numatymo psichologiją man pasirodė nieko bendro neturįs su moksline fantastika. Tačiau, kai atsiskyriau nuo grupės ir vienas iš lėto toliau važiuoju apytuščiu keliu, man pasirodė kitaip. Psichologijos moksle, tur būt, taip pat įmanoma mokslinė fantastika. O ką, jei šis visais amžiais žmonių kankinęs noras numatyti ateitį ims ir kada nors įsikūnys!? Gal mokslas išaiškins ir pagrįs tyrimais tą psichinę žmogaus galią peržengti laiko ribą ir, nors neaiškiai, pakelti ateities uždangą. O, išvydus ateitį, užtikrintai ir ryžtingai ją siekti, tą psichologinę galią panaudoti devynmyliais žingsniais pažangai vystyti.

PAS RESTAURATORIUS KAUNE

V. DOVYDAITIS

Laikas keičia miestus ir jų šeiminkų veidus, nusineša į užmarštį tai, kas nereikšminga. Neišsaugotumėm kartų kartoms ir senųjų architektūros paminklų, jeigu jais nesirūpintų restauratoriai.

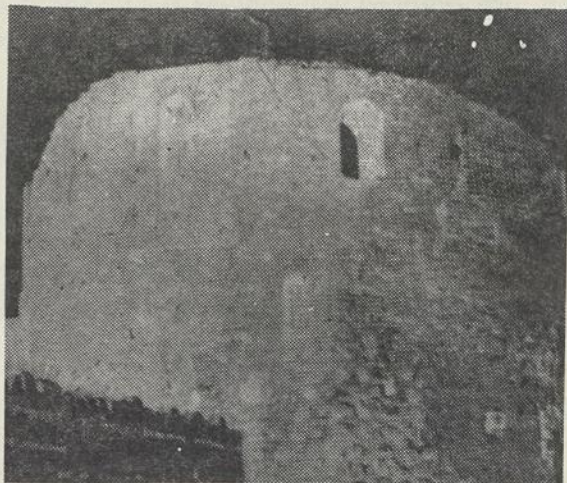
Ne vien istorikams, archeologams turime būti dėkingi už tai, kad kai kurie Kauno Senamiesčio pastatai vėl primena žilą senovę, kad ant jų vien matome olandiškąs čerpes. Tiesa, jos išdegtos Panevėžiuko plytų ceche. . . Ar dabartiniai plytų degimo meistrai prilygsta seniesiems, parodys laikas – geriausias statybininkų darbų vertintojas. Tai ir jaudina kompleksinės restauratorių brigados brigadininką Praną Širvydą ir darbų vykdytoją Albiną Kazakevičių. Nelengva sugrąžinti statinių praeitį, kurių amžius skaičiuojamas šimtmečiais. Ir vis tik ši praeitis grįžta. . .

Kauno gynybinės sienos bokštas, Kauno pilis, rūmai Raudondvaryje, Perkūno namai – tai dar ne visi statiniai, kuriems senąjį vaizdą stengėsi grąžinti mūsų restauratoriai. Vykstant tokiems darbams, naujus faktus sužino archeologai ir istorikai. Brangiu radiniu buvo seni medinių strėlių antgaliai, šarvų marškiniai, rasti viename atkastame pilies požemyje.

Tų, kurie mums stengiasi parodyti pastatuose istorinę praeitį, nuolat laukia netikėtumai ir sunkumai. Kaip atkurti pirmųjų išorės vaizdą, kai neišliko nei brėžinių, nei piešinių? Reikia zonuoti. Taip restauratoriai pradeda po plytą atsargiai ardyti vieną ar kitą pastato fragmentą. Architektas Ž. Simonavičius, darbų vykdytojas Albinas Kazakevičius ir brigadininkas Pranas Širvydas dažnai susiduria su netikėtumais, reikalaujančiais nelengvo sprendimo. Ypač dabar, tvarkant miesto Rotušę. Kelis tūkstančius kubinių metrų griuvėsių teko iškelti į paviršių, atkasant rūsius. Juose buvo ir gaisrų, ir potvynių pėdsakų. Vanduo apardė pamatus, nuo milžiniško Rotušės svorio jie deformavosi.

“PERKŪNO” NAMAS KAUNE. XVI a.

KAUNO PILIS, XIV - XV a.

KAUNO ROTUŠĖ. XVI - XVIII a.

Juos teko tvirtinti betonų ir metalu. Prano Širvydo vadovaujami vyrai - universalūs statybininkai. Beveik kiekvienas iš dvidešimties, jeigu reikia, bus betonuotoju ar dailide, tinkuotoju ar mūrininku. Kas čia ypatingo, gali pagalvoti mūsų skaitytojai. Kompleksinėse brigadose visur taip: vienas kitą pakeisti gali. Šiandieninėje statyboje taip. Čia - visai kas kita. Senovės mūre plytos visai kitaip buvo klojamos. Reikia atsisakyti to, ką moki, perimti senovės mūrininkų darbo metodus. Skiedinys vien iš kalkių tokiam darbui būtinas. O tinkavimas? Neturėjo dabartinių įrankių senieji meistrai. Viską reikia atkurti rankomis. Ką ir bekalbėti apie spartą. Pirmoje eilėje kruopštumas. Nelengva šių dienų statybininkui pajusti XVII šimtmečio statytojo darbą. Bet Pranas Širvydas su draugais pamėgo restauratorių profesiją. Sudėtingą ir labai

reikalingą. Kartais tenka ir ilgokai samprotauti, galvoti, kol suvoki, kaip senovės meistrai išmūrijo kryžminius skliautus, kaip juos mėgdžioti.

Bet mūrininkas Vytautas Sabaliauskas taip įprato prie senųjų metodų, kad, tur būt, ir XVI amžiaus meistrai jam nepriekaištautų. Tukstančius plytų jis suklojo Rotušėje. Nemažas rūpestis kilo, kai, išvalę rūsius, restauratoriai rado tarp skliautų koloną be pamatų. Labai atsargiai teko tvirtinti jos pagrindą.

Grižimas į senovę nėra kiek ne lengvesnis už techninę pažangą. Kartais Širvydo vyrai išgirsta ir architekto Ž. Simonavičiaus veto, kai jau atrodo įsismagins. Jausdamas atsakomybę, jis verčiau sustabdo statybininkus, negu leidžia jiems nutolti nuo praeities. Į ją galima žvilgtelėti ir svetur pabuvojus, ten, kur vykusiai atkurti analogiškai tų laikų pastatai. Užtat restauratoriai ir turėjo progų pasižvalgyti Vokietijos, Lenkijos, Čekoslovakijos senuosiuose miestuose.

Vertingojo architektūros paminklo - Rotušės - amžių žymiai prailgins restauratoriai. Viduje jau baigiami konstruktyviniai darbai.

Mėnulio sidabras

Byra mėnulio sidabras

Į romantišką rasą.

Nežinau, ar surasiu

Tave po darbo.

Tokie švelnūs beržų siluetai

Vaikštinėja prie upės.

Ūkanos driekiasi. Supas

Beržo lapai žvaigždėti.

Tyla šoka grakščiai ant pirštų

Po pievą rasotą.

Ar grįšim į sodą,

Kurių spėjom pamiršti?

Beržo lapais leidžias prie mūsų

Mėnulio sidabras.

Ar prabils tylioji mūza

Posmais po darbo?

Jonas JUREVIČIUS

AUGUSTAS TAMALIŪNAS

BRONIUS MACKEVIČIUS

Atvirlaiškis tėvui

Atleisk, tėvuk, jog posmavau apie žavias akis,
Mergiočių skambų juoką ir naktis žvaigždėtas,
O pamiršau tave. . . Koksai aš be poetas,
Jei mano plunksna nieko tau, brangiam, nepasakys?

Dėkoju tau už viską. . . Už Lietuvą gimtinę,
Už tai, kad sugebu pusėtinau eiliuoti
Apie didingai platų žmogaus žvilgsnio plotį,
Apie tėvynės gamtą ir meilę pirmutinę.

Atleisk, tėvuk, jog posmavau apie marias mielas,
Žuvėdrų klyksmą ir jūreivių odisėjas,
O pamiršau tave. . . Ilgai ilgai tylėjęs,
Aš visgi parašiau tau skiriamas šitas eiles.

Egzotika

Virš jūros - žuvėdros ir skraidančios žuvis,
Ir tropikų saulė. . .
Koksai tu didingas, koksai tu bekraštis,
Jūreivių pasauli!

Švelnutis musonas, kedenantis plaukus,
Pusiaujo maudynės. . .
Egzotika dvelkia lietuviškos dainos, -
Toli nuo tėvynės.

Planktoninė masė, gausybės krevečių
Ir Afrikos uostai. . .
Jūreivių pasauli, tu alpstančią širdį
Vilionėm užglostai!

Žemės kvapas

Vėl kraujuj tiek jėgų prisirinko
Iš tų vėjų, šilų ir žolių,
Jog net skersgatviai, skausmo pritvinkę,
Dar ilgai man kvėpės čiobreliu.

Ir užmiršiu aš migdančius vaistus,
Ir gaivinsiuos beržynų vėsa.
Mano dienos, juokingos ir keistos,
Atsisuks tik gerąja puse.

Žinot, melas, kelius apipynęs,
Tiek paliko krutinėj randų,
Jog dabar net tyliuos kapinynuos
Aš ne gėlą, tik tylą randu.

Rankos šildosi rudenio lapais,
Mintys maudosi mėtų kvapuos. . .
Ir, atrodo, vėl kūdikiu tapęs,
Aš Dzūkijai ant kelių supuos.

Net kapuos - ne mirtis čia. Tik miega,
Rodos, broliai po lauko darbų.
Miega, viską - kas žemiška - mėgę,
Virtę žemės, žolynų kvapu.

Prasiveržęs pro amžių atstumą,
Šitas kvapas gaivins kaip versmė.
Ir artojų būties paprastumas
Taps gyviesiems didžiausia prasme.

Reikia imti iš žemės šios viską
Ir grąžinti jai net kaulus savus.
Versti grumstą kiekvieną pražysti,
Ir patiems virst žiedais - po kovos.

O baisaus juk nėra žemėj nieko.
Ir mirties juk nebūna visai,
Jei, išėjus mums, vieškeliuos lieka
Mūsų meilė - kvapai ir garsai.

Balti debesėliai
Padangėje plaukia.
Jie neša Tau dalią,
Kurios seniai lauki!

Ten tavo svajonės
Virš jų juk plasdena,
Jos beria Tau džiaugsmą
Debesuos pasėmę.

K. ŽAKAVIČIENĖ
Tavo dalią

Kad pasiėkčia debesėlių,
Apkabinčia ją stipriai,
Apkabinus pasakyčia,
Kur tikri keliai aukštai.
Neklajotų jis padangėj,
Neužstotų mums šviesos.
Ir saulutei mūsų brangiai
Leistų šviesti ištisai.

Eduardas Mieželaitis

MITOLOGINIS CIKLAS

1. KAINAS IR ABELIS

Kodėl šito aukuro tamsūs,
kaip iš krematorijų nasrų,
dūmai nekyla link tamstos,
motin Saulė, — visų gerų
ir blogų savo vaikų motin!..

„Šliaužia tamsūs dūmai žeme..“

Kas gi gali žemę pasotinti
krauju!.. Ji besotė... Eime,
eime verčiau į horizontą,
kuriam baigias žemė, dangus
prasideda...

Mesk tą pagundą...
Tegu brolis gyvena... Būk žmogus...

„... Tavo brolio, girdžiu žla, kraujo
balsas šaukia, girdžiu, manėsp
nuo žemės“...“

... O aš maldauju,
o aš prašau tavęs — mesk
pagundą ir vykdyk penktą
prisakymą...“

Kalno dėmė
paženklinto liks nepatenkinta
auka:

šliauž ir slankios žeme
šito balto aukuro tamsūs,
lyg iš krematorijų nasrų,
dūmai...“

... O, kas susems, kas susems
juos,

kalnai, visų valdų ir karų
pelenus!..
Roma

2. SIZIFO MITAS

[Sizifas, deja, liko gyvas...
Ir mitas lieka mitu...]

... Pabunda iš ryto Sizifas
ir kovoja su dinamitu...“

Sizifas nuverstų kalnus:
jis turi dvi tarsi akmens
rankas ir pūslėtus delnus —
iš vieno pilno raumens...“

Ir turi jis aukso širdį,
Ir turi tvirtus pečius...
Ir gali jis dirbti ir dirbti...
Ir prakaistas jam nenudžius...“

Atskėlęs nuo kalno uolą,
neša jis ant peties.
Jis niekada neparpuola,
į krūvą atnešęs padės...“

Ir žiūrėk, — išdidžiai pasikėlė
miestai, rūmai ir kaminai...“

Be!...
apsisuka
karuselė,
kuri sukasi amžinai!..“

Žemė sudreba,
klaukūs dūmai
ir ugnies liežuviai staiga
miestą lyžteri —
trupa rūmai
Ir — pasaulio vėl pabaiga...“

Pulkūs akmenys,
jo į krūvą
sunešti, suręsti, papuošti
sugriūva [pasaulis tik griūva
Ir griūva] ... Delnai vėl tušti...“

Be! Sizifas, deja, lieka gyvas.
Ant šifų griuvėsių akmens
sėdi parimęs Sizifas...“

... Ir jaučia vėl kieto raumens
nerimą, balsą girdi:
— Viską pradėti iš pradžių! —

... Ir turi jis aukso širdį
Ir neša vėl, ant pečių
užsiveręs, kietą granitą...“

O likimas jo darbštumu
ironiškai stebisi ir dinamičią
rita prie statomų jo namų...“

Dinamitas — piktos likimo grimasos
Ironija tyko tarsi žvėris...
Po jo akmens pamatais pasikasukus
laukia, kada į orą išskris...“

O Sizifas dirba... Vargšas Sizifas
galynėjas su dinamitu...
Viskas griūva... Sizifas gyvas...
.....
[Ir mitas palieka mitu.] ...

Atėnai

3. MOTERYS KAIP OBELYS

... Pavasarį kartu su medžiais, kal
žydi obelys, pražysta moterys...“

... Banguoja soduos obelys,
pufodamos, pufoamos...
Įų žalios bangos supasi,
šnabždėdamos lyg lūpos, o
baltos pufos jodos, kai soduos
medžiai žydi...“

... O iš žaliosios sodų
jūros bangų pufojų
gimus, išplaukia plaukia
vienplaukė Afroditė
Ir šaukia tarsi antika
muziejuje romantiką
Ir laukia — lyg iš pieno
išplaukia baltas marmuras
[tarsi Rodeno akto amūras;
Anri Muras, Majolis, Renuaras,
kur marmuro amūras
drobėje lyg garas,
baltas ir lengvas, lyg Engras,
atmeni, vatmane!..]

... Ak, žydi Afroditė! Virš sodo pufojų
bangų ji supas... Lūpos,
kur žypsni paukščių slėpė,
atsiveria ir šnabžda, viliodamos
į soduose jos marmurinį glėbį...“

Į marmurinį glėbį!..“

Nes, dievaži, amūras telsus,
kaip Anri Muras:
marmuras iš sodo
smaragdinių pufojų
bangų išplaukęs džiaugias
pavasariu,

kada
kartu
su medžiais
pražysta
mūsų moterys,
kada banguoja obelys,
pufoamos, pufoamos,
lyg iš tų pufojų būty moterys
gimę... Matytis,
taip ir yra...“

Ak, mūsų Afroditės!
Ak, mūsų moterys!..
kal soduos
banguoja žalios obelys,
pufoamos, pufoamos,
išplaukite ir šaukite jūs,
marmuru viliodamos,
į glėbį
štal,
pavasari, kada kartu
su medžiais, kaip obelys —
pražysta mūsų moterys...“

Minint 'Laisvės' 60 metų jubiliejų

Nariams primintina, kad per visą mūsų Draugijos gyvenimą "Laisvė" savo skiltis laikė atviras mūsų reikalams. Tad, kadangi šiais metais "Laisvė" mini savo 60-metinį jubiliejų, būtų gerai, jog mūsų kuopos, šalia savo Draugijos reikalų, pasirūpintų paremti ir "Laisvę".

Kaip būtų gražu, jeigu kiekvienoje kolonijoje suruoštumėm bent po vieną pobūvį "Laisvės" naudai. Ta pačia proga pagyvėtų ir mūsų Draugijos reikalai, galėtumėm išrinkti duokles iš senųjų narių, paieškoti naujų ir išpopuliarinti mūsų Draugijos veiklą.

Žinau, kad visų Draugijos narių vardu "Laisvės" kolektyvui, skaitytojams ir rėmėjams galiu palinkėti daug darbingų metų, o laikraščiui ilgo amžiaus.

* * * *

Praėjusiais metais minėjome mūsų Draugijos 55-metinę sukaktį. Buvo kuopų bei apskričių, kurie ta proga suruošė ir pobūvius. Deja, tų parengimų pelną išskirstė kitiems reikalams. Antai neseniai viena apskritis savo suvažiavime paskyrė didelę sumą įvairiausiems reikalams, bet nė vieno cento Draugijai! . . . Tiesa, tai buvo darbininkiškiems reikalams, bet visvien, man atrodo, rengėjai turėjo nepamiršti ir savo Draugijos.

Iš kitos pusės, pavieniai nariai, darydami testamentus, dažnai nepamiršta ir LLD. Jiems nuoširdžiai dėkojame.

* * * *

Prašome kuopų sekretorius mėginti išrinkti duokles iki birželio 30 d. Kada užaina karšta vasarėlė, negalime taip smarkiai dirbuotis. O, be to, ir mūsų konstitucija sako, kad narys turi duokles sumokėti iki birželio 30 d.

Pagyvinti Draugijos veiklai bandykime susirinkimus laikyti kiekvieną mėnesį.

* * * *

Šiuo laiku už - vis svarbiausia, tai KOVA UŽ TAIKĄ. Bandykime prisidėti visomis jėgomis savo kolonijose, dalyvaudami demonstracijose, tai kovai rinkdami aukų, miesto bei valstijos rinkimuose balsuodami patys ir agituodami kitus balsuoti tik už kandidatus, kurie stoja už Vietnamo karo tuojautinį nutraukimą ir išsikraustymą iš Indokinijos.

* * * *

Džiugu, kad nariais į LLD mes gauname ir Amerikoje gimusių. Kai kurie kuopų sekretoriai prašo, kad šiems nariams būtų siuntinėjamas "koks nors angliškasis žurnalas". Tai neįmanoma. Angliškai kalbantiems nariams duodame angliškų knygų, bet žurnalą užsakyti jokių būdu negalima, nes tai kainuotų daug daugiau nei nario mokesčio.

* * * *

Centro Komiteto vardu linkiu visiems nariams laimingai, kūrybingai ir naudingai praleisti vasarą.

IEVA MIZARIENE, Centro Sekretore